

MILIEURAMA

● MAANDBLAD ■ 8 ste JAARGANG ■ MEI 1988 ●

● BOND BETER LEEFMILIEU ●

5

I-N-H-O-U-D

EDITORIAAL	2	FLITSEN	23
Onzuiver - zuiverder	3	Indaver op het lijf	24
Plant een (bos) boom	8	FRONTLIJN	28
Kratmium	9	BERICHTEN	29
WET & PERS	13	PUBLIKATIES	32
Ploegen en oogsten in Arlon	15	PUZZELEN	34
EUROPA	18	KALENDER & KOLOFON	36
SCK - SCE	21		

E-D-I-T-O-R-I-A-A-L

NATUUR... LAAT JE LEVEN

De laatste maanden is de ons nog resterende natuur - en dat is echt niet zo veel meer - herhaaldelijk onder vuur komen te liggen door projecten van allerlei slag, gaande van golfterreinen, wegen tot containerkaden toe. Dat is niet nieuw (en bijna had ik geschreven "dat zal ook zo blijven") maar wat ons onaangenaam verrast is dat in de soms verhitte discussies hierrond nog steeds het "argument" opduikt dat het toch maar gaat om waardeloze gronden, die "gevaloriseerd" worden.

Blijkbaar zijn er nog lagen van de bevolking die, ondanks decennia taaie arbeid van de natuurbeschermers, nog steeds niet doordrongen zijn van de noodzaak tot natuurbehoud en -bescherming. Een belangrijke opdracht ligt hier m.i. voor de natuurbescherming, waarbij moet nagegaan worden hoe de niet-overtuigden kunnen bereikt worden. Hopelijk draagt de hiernaast aangekondigde studiedag hiertoe bij.

DVM

Dit jaar organiseert Natuurreservaten vzw een studiedag op zaterdag 18 juni 1988 met als centraal thema:

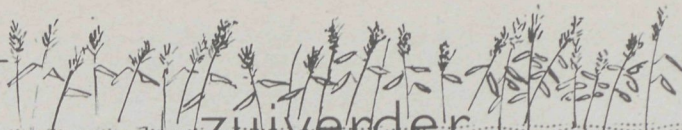
'Ekologische kwaliteit van de Open Ruimte'
Voor natuurbehoud is ruimte nodig, zowel onder de vorm van aaneengesloten natuurgebieden als onder de vorm van een lineair netwerk, dat voor de verwevenheid van de verschillende natuurelementen moet zorgen.

In de Grote Aula van de Universitaire Instelling Antwerpen zal dit probleem eerst algemeen besproken worden, waarna de huidige toestand in Vlaanderen geanalyseerd wordt.

Als derde luik wordt de relatie tot de landbouw en de mogelijkheden van landinrichting bekeken.

In de namiddag zullen diverse vertegenwoordigers van de overheid hun beleid inzake open ruimte toelichten. Drie sessies moeten dan uitmonden in een panelgesprek, waarbij het publiek uitgebreid de kans krijgt met de panelleden in discussie te treden.

Inlichtingen: Natuurreservaten vzw, K. Elisabethlaan 57, 9000 Gent, 091-22.75.41.

zuivender ONZUIVER

DE DOMMELVALLEI ALS PILOOTPROJECT

VERENIGING VOOR
NATUUR- EN MILIEUBESCHERMING

WERKGROEP ISIS VZW

Sinds 1979 heeft Werkgroep Isis met het gemeentebestuur van Peer een samenwerkingsverband ontwikkeld dat geleid heeft tot belangrijke resultaten. Op 16 oktober 1987 werd het door Isis aangevraagde BTK-project "Alternatieve waterzuiveringsprojecten in het natuurgebied van de Dommelvallei" goedgekeurd. Met dit project beoogt Isis een drieledig doel:

1. Door intercommunale samenwerking, op technisch en ekologisch verantwoorde wijze, een milieuvriendelijke oplossing brengen voor de oppervlaktewaterverontreiniging.

2. Aantonen dat gemeentebesturen, overheidsbesturen (V.W.Z.) en partikuliere verenigingen mits deskundige en goede samenwerking directe oplossingen kunnen aanreiken voor belangrijke milieuhygiënische problemen.

3. Bewijzen dat moderne technieken evenwichtig kunnen geïntegreerd worden in het cultuur-historische en natuur-wetenschappelijk karakter van belangrijke gebieden en landschappen.

Om aan te tonen dat samenwerking tussen de diverse belangengroepen wel degelijk mogelijk is, volgt hieronder een verslag van de studie.

Probleemstelling

Sinds in de zestiger jaren de Dommel werd rechtgetrokken en er systematisch meer riolerings- en oppervlaktewater werd aangevoerd, heeft deze "gesaneerde beek", gezorgd voor veel technische problemen.

Naast sterke oevererosie en bodemzandverplaatsingen, heeft zich op milieuhygiënisch vlak een dermate sterke vervuiling voorgedaan, dat op langere termijn zelfs de kwaliteit van het grond- en drinkwater ernstig wordt bedreigd. Hierbij komt nog dat bij grote wateraanvoer (stortregens) piekdebieten ontstaan die door de rechtgetrokken beek niet altijd kunnen worden verwerkt. Op sommige plaatsen (Neerpelt) treedt het sterk vervuilde water buiten de oevers, om nadien een grote hoeveelheid smurrie achter te laten.

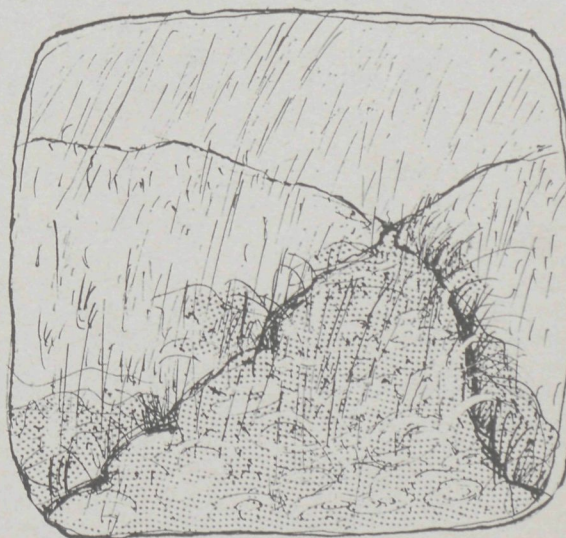
Technische oplossing

Voor de gestelde problemen inzake waterkwantiteit werden door de Algemeen Technische Diensten (A.T.D.) een technische oplossing voorgesteld.

Tussen het Kempische Kanaal en de Nederlandse grens zouden, ter hoogte van het Hagevenreservaat, een vijftal stuwen worden gebouwd teneinde de snelheid van het water af te remmen en op die manier de oevererosie te voorkomen. Bodemvallen en schanskorven (dit zijn in feite in de beek aangelegde betonnen drempels met verlengstuk en kunstmatige oeverversterking) zouden moeten voorkomen dat het bodemzand zich verder verplaatst. Piekdebieten en overstromingen zouden worden opgevangen in aan te leggen kunstmatige wachtbekkens.

Impakt op het milieu

Afgezien van de grote investeringen die dergelijke technische ingrepen vereisen, bieden de voorgestelde plannen geen "integrale oplossing" van het probleem (het water blijft verontreinigd) en zijn ruimtelijk in disharmonie met het aanliggende natuurlijke landschap. Na uitvoering zou een, op natuurlijke evolutie gerichte restauratie, bijna onmogelijk worden.

De in de beekbedding aan te brengen kunstwerken roepen niet alleen landschaps-esthetische bezwaren op, maar betekenen in ekologisch opzicht een ernstige verstoring van het natuurlijke evenwicht. Zo wordt o.a. het biologisch proces in de beek ernstig bedreigd. Stroomopwaartse verplaatsing van vis- en zoetwaterpopulaties wordt omzeggens onmogelijk; wat de natuurlijke kringloop doorbreekt. Kunstmatige oeververstevingen maken een einde aan de habitat van overbewoners en zijn derhalve onverdedigbaar.

Verzet van de milieubescherming

Van zodra de technische plannen bekend werden ontstond er verzet van de beheerswerkgroep B.N.V.R. te Neerpelt en werd beroep gedaan op het regionale orgaan Werkgroep Isis, teneinde een aanvaardbare oplossing te vinden.

Na een reeks werkvergaderingen met de verantwoordelijke besturen van de aanliggende gemeenten, kon worden bekomen dat, vooraleer de plannen werden uitgevoerd, een alternatieve oplossing zou worden bestudeerd. Op initiatief van Werkgroep Isis werd overeen gekomen een studie te maken van het volledige stroomgebied van de Dommel, zowel wat betreft de waterkwaliteit als de kwantiteit. De opdrachtgevers waren de vijf aanliggende gemeentebesturen.

Onder koördinatie van de Vereniging voor Streekontwikkeling Noord-Limburg werd met succes een B.T.K.-studie beëindigd die een lijvig eindrapport opleverde met konkrete alternatieve oplossingen voor de gestelde problemen. Zo zouden o.a. de vijf stuwen kunnen herleid worden tot één, aangevuld met een natuurlijke hermeandering van de rechtgetrokken Dommel. Na zuivering van de afvalwaters kunnen op vooraf bepaalde plaatsen natuurlijke overstromingsgebieden (winterbeddingen) worden voorzien, die het gebied niet alleen ekologisch waardevoller maken als gevolg van de verhoging van de vochtigheidsgraad, maar tevens een oplossing brengen voor de topdebieten. Het is vooral de zuivering van het afvalwater dat in het gehele herstelproces van fundamenteel belang is. Dat werd dan ook de aanleiding van een nieuwe studie met realisatie op korte termijn.

Beleidsmatig- en planologisch belang.

Uit een evaluatie van de sinds april 1986 beëindigde studie "Waterkwaliteit en -kwantiteit in het stroomgebied van de Dommel" door o.m. de vertegenwoordigers van de Vlaamse Waterzuiveringsmaatschappij (V.W.Z.) en de direkt betrokken gemeentebesturen van Peer en Hechtel-Eksel, blijkt de grote waarde die het uitgevoerde onderzoek heeft voor de beleidsplanning. Zo heeft een B.T.K.-ploeg o.l.v. Ir. F. Janssens het volledig waterzuiveringsprogramma voor de sektor Peer en Hechtel-Eksel in kaart gebracht. Dit heeft o.a. geleid tot een versnelde uitvoering van het waterzuiveringsprogramma in deze regio. De nieuw aan te vangen studie steunt voor een belangrijk deel op de besluiten uit de eerste studie. Hierbij werden een achttal zuiverings-scenario's onderzocht, gaande van een groot zuiveringsstation tot afzonderlijke zuivering op de verschillende lozingspunten. Er werden een zestal lozingspunten weerhouden:

-Peer (en Erperheide) 8800 inwonerequivalent (I.E.)

-Eksel 4100 I.E.

-Kleine-Brogel (en St. Oda Instituut) 1200 I.E.

-Linde-Peer/Wauberg 900 I.E.

-Peer-Maarlo 500 I.E.

In analogie met de vroegere planning dienen drie zuiveringsstations in eerste fase te worden voorzien: Peer, Eksel en Kleine-Brogel.

Een kosten-baten analyse tussen de oorspronkelijke plannen en de alternatieve studie leert het volgende:

-1 groot zuiveringsstation kost 217 miljoen (93 miljoen voor de zuivering en 124 miljoen voor de kollektering).

-6 kleinere installaties kosten 168 miljoen (waarvan 150 miljoen voor de zuivering en 18 voor de kollektering).

De aanleg van kleine waterzuiveringsstations biedt het grote voordeel dat deze in fasen, dus sneller kunnen gerealiseerd worden met een investeringskostprijs van 40 tot 50 miljoen.

Leon Bergmans

▼▼MILIEU TIP▼▼

Het Belgisch Komitee voor het Jaar van het Leefmilieu heeft de Bond Beter Leefmilieu financiën ter beschikking gesteld voor het uitvoeren van 7 milieuprojekten.

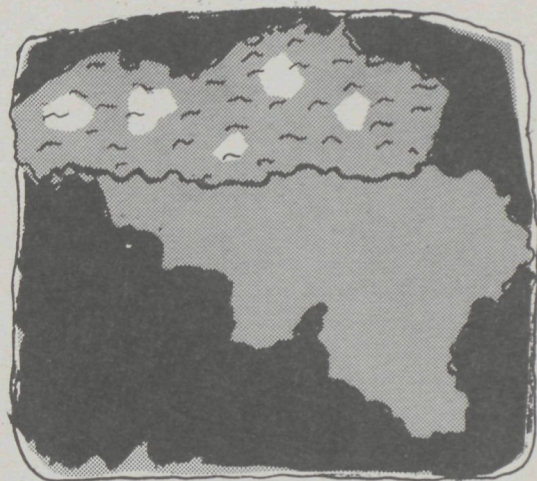
Eén daarvan is een onderzoek naar mogelijke inplantingsplaatsen voor kleinschalige waterzuiveringsprojekten in Vlaanderen.

Op 1 maart 1988 werd Veerle Weze voor deze opdracht aangeworven en gedurende 9 maanden zal zij zich in dit onderwerp verdiepen. De resultaten van deze studie zullen in een rapport worden gebundeld en aangeboden aan de verantwoordelijke minister en aan de Vlaamse Waterzuiveringsmaatschappij (V.W.Z.). In 1982 is, in opdracht van toenmalig gemeenschapsminister voor Leefmilieu Lenssens, het Algemeen Waterzuiveringsprogramma (A.W.P.) van het Vlaamse Gewest opgesteld. Als eerste objectief werd gesteld dat het overleven van vissen in al onze waterlopen het hele jaar door weer mogelijk moet zijn. Hierin kadert ook het Besluit van de Vlaamse Exekutieve van 21.10.1987 (B.S. 06.01.1988) tot vaststelling van de kwaliteitsdoelstellingen van onze oppervlaktewateren. In bijlage 4 staat de aanduiding van alle voor viswater bestemde oppervlaktewateren en de kwaliteitsdoelstellingen die op 1 juli 1995 uiterlijk moeten bereikt zijn. De kaart van de biologische kwaliteit van de waterlopen in België van 1985 laat duidelijk zien dat er in ons Vlaamse landje nog heel wat zal moeten gebeuren. De hoge investeringskosten van de klassieke afvalwaterkollektie en zuivering en de beperkte budgetten doet de neiging ontstaan om voorrang te verlenen aan gebieden waar de investeringen het hoogste rendement opleveren, nl. de verstedelijkte en geïndustrialiseerde gebieden. De verspreide afvalwaterlozingen in landelijke gebieden vormen echter ook een niet te verwaarlozen belasting van het milieu. Kollektie en gecentraliseerde zuivering van al deze lozingen is uitermate duur zodat slechts op zéér lange termijn (of niet) verbetering van de kwaliteit van de oppervlaktewateren mag verwacht worden met het gevaar dat de plannen voorbijgestreefd zijn op het moment van de uitvoering.

De reeds bestaande Totale Rioleringsplannen (T.R.P.'s) moeten worden aangevuld met ekologisch en economisch verantwoorde alternatieven zodat de uitvoering van het A.W.P.-niveau 3 ook mogelijk wordt in landelijke gebieden. Naast de financiële bezwaren zijn er nog andere argumenten die aanleiding geven tot een meer kritische benadering van de centralisatiegedachte. Ook hebben sommige alternatieven naast hun hoge zuiveringsrendement nog nuttige veelal ondergewaardeerde neveneffecten. Het is een feit dat oplossingen moeten worden gevonden voor het probleem van de verspreide lozingen, aangepast aan de specifieke lokale omstandigheden. Een onderzoeksproject naar kleinschalige afvalwaterzuivering is dus zeker geen overbodige luxe.

De studie omvat volgende aspecten:

- definiëring van kleinschalige en alternatieve waterzuivering;
- inventarisering van de verschillende waterzui-

veringsmethoden in landelijke gebieden (aanleg, bedrijfsvoering, voor- en nadelen, kostenanalyse);
-nagaan welke systemen een toepassing kunnen vinden in Vlaanderen en komen tot concrete voorstellen voor inplantingsplaatsen;
-onderzoek naar mogelijkheden voor wettelijke regelingen betreffende subsidiëring, aanleg, onderhoud, e.d.

Om tot voorstellen te kunnen komen is een zeer grondige inventarisatie van het studiegebied vereist. Binnen een tijdspanne van 9 maanden is zo een gedetailleerde studie moeilijk te verwezenlijken voor het hele Vlaamse grondgebied. Maar door het opleggen van restricties en het stellen van prioriteiten zullen uiteindelijk enkele, nog nader te bepalen, beekstroomgebieden in aanmerking komen voor een volledig uitgewerkt voorstel. Met het rapport als leidraad moet het voor gemeenten, verenigingen en particulieren mogelijk worden initiatieven van alternatieve afvalwaterzuivering te ondernemen, aangepast aan hun eigen lokale omstandigheden.

Veerle Weze

NAAR EEN KONKREET BEEKBEHEER IN DE VALLEI VAN DE MOLENBEEK - VLIET (ZELLIK - LONDERZEEL - RUISBROEK).

Beken werden en worden nog steeds als open riolen beschouwd. Zij dienen om het afvalwater af te voeren naar rivieren, stromen en uiteindelijk naar de zee. Soms wordt er onderweg iet of wat aan waterzuivering gedaan. Deze zuivering beperkt zich meestal tot de grote agglomeraties of bewoningskernen. De hoge kost van de klassieke installaties is daar de oorzaak van. Om te renderen moeten zij zich juist tot die grote vervuilingsconcentraties beperken. Desondanks moeten er nog grote, dure kollektorleidingen worden aangelegd om de nodige hoeveelheid afvalwater aan te voeren.

De landelijke omgevingen, de kleinere beken blijven hoe dan ook van elke zuivering verstoken. In het Vlaamse Waterzuiveringsprogramma hebben zij geen prioriteit.

Toch staan er enkele technieken ter beschikking die het mogelijk maken ook in een landelijke omgeving aan waterzuivering en debietbeheer te doen. Aan deze technieken probeert Leefmilieu Londerzeel vzw in de vallei van de Molenbeek concrete vorm te geven. Met succes overigens want duizenden mensen zijn rond het thema reeds gemobiliseerd.

Als alternatief waterzuiveringssysteem wordt er kleinschalige zuivering door middel van perko-

latierietvelden naar voor geschoven. Deze rietvelden maken het mogelijk afvalwater te zuiveren vooraleer het in het oppervlaktewater wordt geloosd en dat met een maximaal rendement van 5000 i.e. per ha.

De werkingskosten van zo'n veld zijn praktisch nihil en de aanlegkosten slechts een fractie van die van een klassiek waterzuiveringsstation. Het idee van zo'n velden is reeds vele jaren oud en wordt door Prof. de Maeseneer en Miecoc reeds uitgewerkt voor de vallei van de Gondebeek (O-Vlaanderen). Ook de Vlaamse Waterzuiveringsmaatschappij ziet de aanleg van zo'n velden in landelijke omgevingen als een waardig en bruikbaar alternatief.

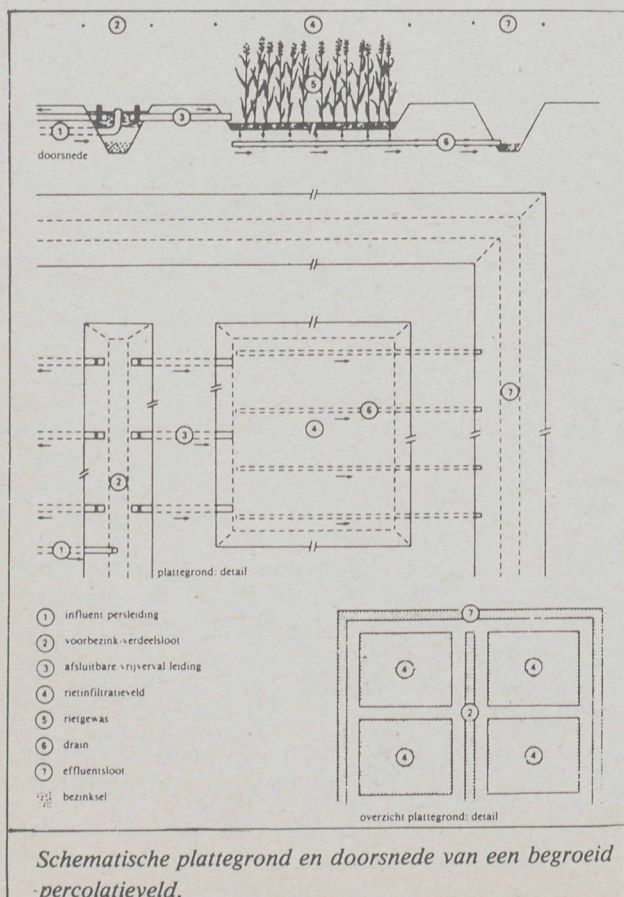
Typerend is wel dat men in België reeds tien jaar over het gebruik van dit systeem praat, terwijl men in 1983 in Denemarken voor dergelijke velden opteerde en er nu (1988) reeds honderd zijn aangelegd.

Positief aan het alternatief waterzuiveringssysteem is ook dat de gemeenten zelf werk kunnen maken van hun eigen afvalwaterzuivering. Wij denken bv. aan het aanleggen van een klein rietveldje bij elke nieuw te bouwen sociale woonwijk, lozingspunten in de gemeente (bv van een dorpskern) kunnen door een perkolatierietveld worden gelijgd, enz... Fabrieken kunnen alternatieve water-

zuiveringssystemen gebruiken en daaruit nog energie recupereren, enz... (bv biogas-installaties). Passen de voorstellen van de gemeenten in het algemeen waterzuiveringsplan van de VWZ, dan kunnen zij nog worden 'gesubsidieerd' voor de aanleg.

Fabrieken zouden tot het gebruik van alternatieve waterzuiveringssystemen kunnen worden aangezet door de milieutaksen op het lozen van afvalwater drastisch te verhogen (bv Nederland).

Wil men effectief werk maken van beekbeheer, dan volstaat het niet om enkel het water te zuiveren. Ook het debiet van de beek, en de pieken ervan in de loop van het jaar zijn heel belangrijk. We kunnen gerust spreken van debietbeheer en ook hier kan de gemeente meer initiatieven nemen dan op het eerste gezicht kan worden verwacht. Het nemen van initiatieven is zonder meer een noodzaak. Het is trouwens een foutieve opvatting het belang van debietbeheer te minimaliseren. Om grote waterpieken (bv bij zware regenval) op te vangen moeten rioleringsbuizen met een grote diameter worden aangelegd. Dat kost veel geld. Eens de grote hoeveelheid water plots in de beken belandt, stijgt het waterpeil praktisch onmiddellijk. Overstromingen (ook in bebouwde zones) zijn dan een realiteit. Beekrechttrekkingen zijn hier het gevolg van. De mogelijke waterzuiveringsinstallaties kunnen de grote hoeveelheid water boven-

dien niet meer aan. Onder het motto dat één en ander toch sterk is verdund wordt alles door middel van een overslagsysteem ongezuiverd geloosd.

De redenering is uiteraard foutief. De grote diameters van de rioleringen maken dat er bij normale neerslagperiodes veel slib wordt afgezet op de bodem van de pijpen (te trage stroomsnelheid in de pijpen zelf). Bij grote hoeveelheden neerslag wordt al dat afvalslib ineens afgevoerd. Er is een grote ogenblikkelijke gifinput in de beek, die bovendien niet wordt gezuiverd. Debiet-beheer, ook voor het ekologische beekstelsel zelf, is dus een noodzaak. Het maakt vele problemen kleiner, de aanleg van grote rioleringen wordt nutteloos, aangezien er geen grote piekdebieten meer moeten worden opgevangen, enz..

Debietbeheersing kan men doen met alle middelen die toelaten een snelle afvoer van het regenwater te verhinderen of op zijn minst te vertragen. Ook de gemeenten kunnen hier, los van de overheidsinstanties een eigen steentje bijdragen.

Het is dankzij de grote verharde oppervlakten dat het regenwater snel wordt afgevoerd. We denken aan parkeerterreinen, wegen, enz... Ook daken en dergelijke zijn oorzaak van grote waterpieken.

Het gebruik van poreus beton en poreuze asfalt bij de aanleg van nieuwe wegen kan reeds heel

wat oplossen. Het afleiden van regenpijpen naar infiltratieputten, het gebruik van open verhardingstypen (tegels met gras tussen bv), afvoer- en verzamelputjes vervangen door infiltratieputten en -goten zijn concrete alternatieven. Bovendien wordt het grondwaterpeil terug aangevuld wat een bijkomend pluspunt is.

Door middel van goedkope zand- en turffilters kunnen ook partikulieren hun eigen afvalstroom aanpakken, en ga zo maar verder.

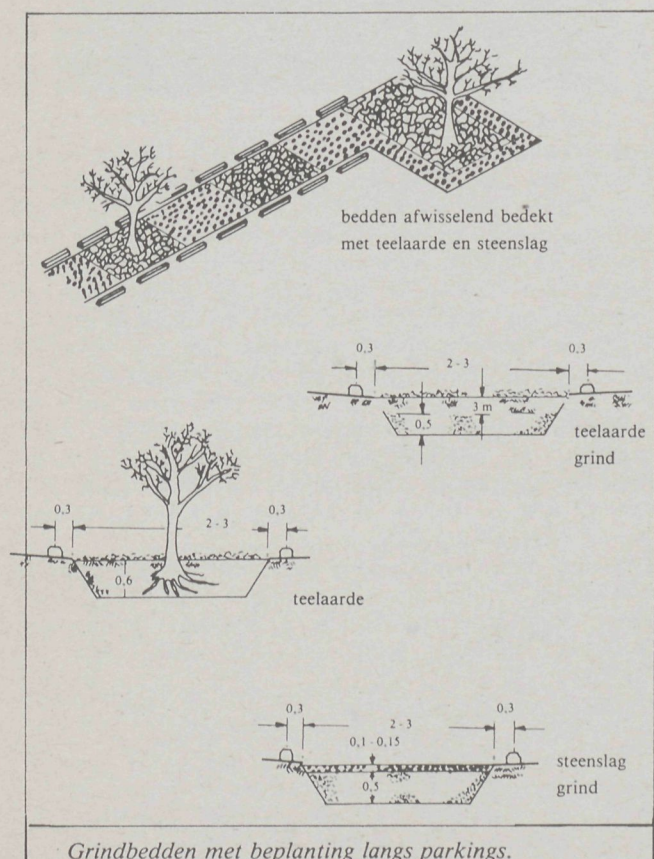
Besteedt men daarenboven ook nog aandacht aan de landschapsekologie van de beek door het aanplanten van riet, houtwallen, knotwilgen, enz... dan is men goed op weg om van een ordinaire dode waterloop terug een vitaal ecosysteem te maken. Aanplantingen zijn ook belangrijk (indien zij deskundig zijn aangebracht) omdat zij (door middel van hun schaduw) waterbloei kunnen tegen gaan. Dit betekent dat er terug een grotere hoeveelheid zuurstof in het water ter beschikking komt, wat dan weer leven toelaat. Een goed aangebrachte beplanting staat langs de zuidzijde en is zo hoog als de beek breed is. Plant men langs twee zijden, dan werkt men met kleine, alternerend aangeplante percelen (bv riet). Bochten, enz... dienen uiteraard te worden bewaard. Aanplantingen zijn dus een middel om de zuurstofloze situatie van het water snel te verbeteren zonder daarbij de hoeveelheid voedingszouten in het water te hebben verminderd want dit laatste is meestal het grote probleem en slechts op lange termijn op te lossen.

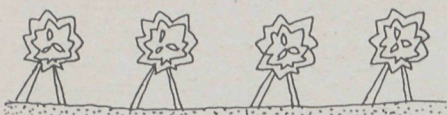
Door het aanplanten wordt juist de groei van de algen zelf (door middel van lichtgebrek) afgeremd.

Het alternerend aanplanten is een middel om ook de fauna en oppervlaktebedekkende waterplanten (zijn eveneens een lichtscherm) een kans te geven. Vissen bv hebben dikwijls graag warmere plaatsen om kuit te schieten.

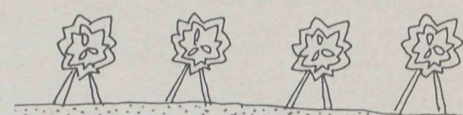
Dit artikel zou een aanzet moeten zijn voor andere milieugroeperingen om even over de problematiek na te denken en de gemeenten die tot hun aktieterrein behoren aan te zetten tot het gebruik van alle middelen die tot hun bevoegdheden behoren om uiteindelijk te komen tot een verkleining van het Vlaamse oppervlaktewaterprobleem. Het boek 'Alternatieve Waterzuiveringstechnieken - geïntegreerd waterkwaliteitsbeheer in landelijke gebieden', uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse gemeenschap (1000 fr) is een goed werkdokument voor alle personen, groepen of instanties die dieper op de zaak in willen gaan. De "wimpelaktie" van Bond Beter Leefmilieu is een middel om deze problematiek bij de gemeenten gevoelig te maken.

Gilbert Verbeken

PLANT EEN **BOS** BOOM

Gewoonlijk is 20 maart een startdatum. In 1988 daarentegen was het de afsluiting van het Europees Jaar van het Leefmilieu en hij bracht de apotheose van de bosplantactie. De initiatiefnemers (die ondertussen voldoende bekend zijn uit pers en media) zijn tevreden; hun doelstellingen werden bereikt. Nochtans, als je de hele aktie vanop een afstandje bekijkt, bekruipt je het gevoel van "veel gescheer en weinig wol".

In Europa bereikt de bebossingsindex een gemiddeld peil (29%). Voor België lijkt de toestand vrij behoorlijk (26%), maar het bos is ongelijk verdeeld (Vlaanderen slechts 4% bebost) en sterk versnipperd (107.000 boscijezers). Wanneer enkel met het staatsbos rekening gehouden wordt, is de beschikbare hoeveelheid bos per inwoner maar een mager beestje: 8 m² in West-Vlaanderen en 3 m² in Oost-Vlaanderen. Je kan je de drukte voorstellen die ontstaat wanneer ieder van ons op die enkele zonnige zomerzondagen zijn vierkante meters bos gaat opzoeken. In vergelijking hiermee laat de toestand in Finland ons wel even wat tanden: daar is niet minder dan 48.000 m² bos per inwoner voorhanden.

De ekologische waarde van het bos wordt de mens vooral duidelijk na zijn verdwijning; dit blijkt voldoende uit de toestand in de Sahel, de grondverschuivingen in Columbia, de overstromingen in Brazilië, de lawines in het Europese hooggebergte,... Als klimaatregelaar is het belang van het bos eveneens aangetoond. Ook uit sociaal oogpunt, wordt het bos steeds belangrijker; jaarlijks worden 12 tot 15 miljoen uren aan bosrecreatie besteed.

In Vlaanderen, waar het grootste deel van de houtverwerking gebeurt en de meubelindustrie gevestigd is, moet minstens 85% van de houtbehoeften door importen worden gedekt.

Om het Europese gemiddelde te bereiken moet er in Vlaanderen 243.342 ha bos bijkomen. Als je daartegenover de 213,3 ha nieuw bos ziet die door 73 gemeenten aangelegd werden, dan beseft je ook wel dat het niet de bedoeling van de aktie was om al die problemen in één klap op te lossen.

Hoewel er een aantal lovenswaardige projecten (uitbreiding mogelijk in de toekomst of aansluitend bij een reeds aanwezig bestand) ingediend werden, zat er toch heel wat kaf tussen het koren; van de 59 goedgekeurde plannen betreft het bv. 11 voormalige stortplaatsen. Bij dit soort praktijken hebben sommigen toch wel hun bedenkingen. En wat te denken van projekt P 41 in de lijst van "Volwaardige projecten die kunnen rekenen op een financiële steun van het Bossenfonds": "Te Kapelle-o/d-Bos het terrein" Donkeren Ham, eigendom van de N.V. Zeekanaal oppervlakte 1 ha." Te velde krijg je dan iets te zien als op de foto. Nu ben ik geen prof. dr. em. in de bosbouw, maar volgens mij lijkt dit niet eens op een bos, zelfs niet binnen 100 jaar.

Wanneer je het geheel van de aktie beschouwt, met al de publicitaire heisa die errond hangt, overvalt je een gevoel van al te doorzichtige

volksmisleiding, die handig inspeelt op een behoefte die leeft bij een groot deel van de bevolking; "met het planten van een boom heeft men zijn bijdrage geleverd ter verbetering van ons leefmilieu." Met zo'n simpel gebaar kan je je ongerustheid weer voor een tijdje de kop indrukken; ongerustheid die ontstaat door de dagelijkse aanvoer van berichten die vertellen dat het eigenlijk niet zo schitterend gaat met het leefmilieu. Maar dan vergeet men dat je meer kan doen voor het leefmilieu door bijvoorbeeld kringlooppapier te gebruiken, af en toe de fiets te nemen (of het openbaar vervoer) i.p.v. de auto, spuitbussen zonder CFK's te kopen, wasmiddelen zonder fosfaten en zo veel kleine dingen meer,...

Om aan deze eenvoudige, milieusparende kleinigheden meer rechtvaardigheid te geven zijn er blijkbaar geen budgetten voorradig. Misschien omdat momenteel 'natuur' beter in de markt ligt dan 'milieu'.

Laten we hopen dat, zoals prof. Van Miegroet het formuleerde op een perskonferentie, de aktie "Plant een bos" tenminste een aanzet is voor die gemeenten die geen bosbouwtraditie hebben, zodat ze op de goede weg gezet worden. Immers vanaf 5 ha wordt een overheidsbos beheerd door de Dienst Groenbeheer van Waters en Bossen, (dit is dan een last die voor de gemeente wegvalt).

Dit is waarschijnlijk de enige uitloper die we van de aktie mogen verwachten.

Geert Van den Broeck

KRATMIUM

Helder Heineken

Betreft: illegaal transport van Nederland naar België en illegale opslag te Westmalle (B) van ruim zeven miljoen vermalen Heineken-kratten met hoog cadmiumgehalte.

Sinds oktober 1986 importeert het transportbedrijf 'de Labie' (Dongen, NL) illegaal vermalen Heineken-kratten in België. Het vermalen plastic ('scrap') wordt tijdelijk opgeslagen in de gebouwen van het voormalige meubelbedrijf 'De Kempen' te Westmalle in de provincie Antwerpen. Tot nu toe werd 22.000 ton scrap ingevoerd. De vermalen kratten komen uit het Nederlands en Belgisch krattenbestand van de firma Heineken en zijn onderdeel van een grote vernieuwingsoperatie. De bakken worden tot korrels vermalen in de maalunits van 's Hertogenbosch en Zoeterwoude en, verpakt in grote platiek zakken van 500 à 1.000 kg per stuk, opgeslagen te Westmalle.

De gemalen kratten bestaan uit Hoge-Dichtheid-Polyetheen (HDPE). Ze bevatten 2g/kg cadmium, gebruikt als rood en geel kleurpigment. Cadmium is een zwaar metaal dat in de EG tot de zwarte lijst-stoffen behoort. In Nederland vallen de gemalen kratten dan ook onder de noemer chemisch afval, gezien de hoge concentratie cadmium.

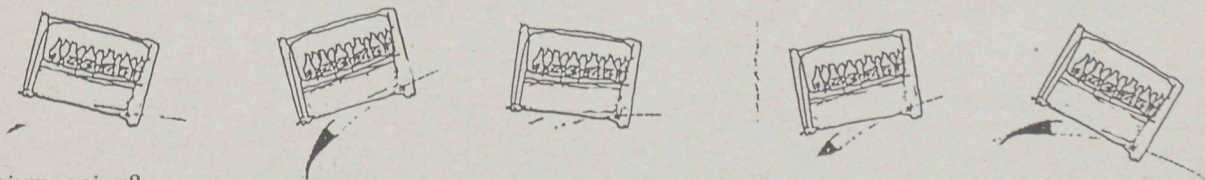
Omdat het scrap volgens de geldende wetgeving in Vlaanderen onder de noemer 'afval' thuishoort, is, zowel voor het transport als voor de opslag, een vergunning vereist. De vraag rijst zelfs of het niet gaat om giftig afval, gezien het hoge cadmiumgehalte. Voor het transport van Nederland naar België beschikt de firma 'de Labie' niet over een geldige vergunning. De wet van 9 juli

'84, uitgevoerd door het Koninklijk Besluit van 2 juni '87 aangaande de vergunningsplicht op de in- en uitvoer van afvalstoffen stelt een vergunning voor het importeren van afval uitdrukkelijk verplicht.

De opslag vond illegaal plaats. Eind '86 werd de transportfirma, na het vaststellen van de overtreding, aangemaand een vergunning aan te vragen. Deze vergunningsaanvraag werd op 18 februari 1988 in hoger beroep door de Gemeenschapsminister voor Leefmilieu, Dupré, verworpen.

Op dit ogenblik zou volgens Heineken nog 5.500 ton scrap te Westmalle gestockeerd liggen. Wat er met de rest gebeurde is niet duidelijk. In ieder geval werd het scrap door verkoop aan derden onttrokken aan verdere controle. Uit facturen blijkt dat zo'n 2.400 ton doorverkocht werd aan een filiaal van de Gentse firma 'Janssens Plastics' voor export naar een niet nader genoemd land. De firma in kwestie ontkent ooit scrap opgekocht te hebben van Heineken. Waar het scrap naartoe is, blijft dus onduidelijk.

De handelwijze van Heineken is ongehoord en tevens in strijd met de herhaaldelijk door Heineken gegeven verzekering dat het cadmium uit vernietigde kratten niet in het milieu terecht zou komen. Bij verkoop aan derden bestaat er immers geen enkele garantie dat het cadmium uiteindelijk niet in het milieu belandt.

Cadmium zei u?

Cadmium is een zwaar metaal. In zuivere vorm lijkt het sterk op zink: het is zilverwit, licht, zacht en buigzaam. De stof werd al in 1817 ontdekt als een verontreiniging van zinkcarbonaat. Cadmium komt van nature in de aardbodem voor, in geringe concentraties. In een kilogram aarde zit gemiddeld 0,15 milligram cadmium (Cd). Grotere concentraties cadmium vindt men in zinkerts (tot 0,5%), lood-, koper- en ijzererts. Daarnaast komt cadmium ook voor als mineraal. De bekendste cadmiummineralen zijn greenokiet (cadmiumsulfide), octaviet (cadmiumcarbonaat) en cadmium-oxide.

Tot het begin van deze eeuw was cadmium geen milieuprobleem. Vulkanen spuwden wel cadmium in de dampkring, maar dit was hooguit één tiende van de hoeveelheid die nu jaarlijks bij industriële productie vrijkomt. Het leeuwenaandeel van het cadmium komt vrij bij de produktie van zink. Sinds de twintiger jaren kent de produktie en het gebruik van metalen, zoals zink, een stormachtige opbloei. Maar niet alleen de zinkwinning, ook de kunstmestindustrie is een bron van cadmiumvervuiling. De fosfaten die tot kunstmest verwerkt worden, bevatten immers eveneens cadmium. Dit zware metaal belandt zonder veel

omwegen op de stortplaats, als een verontreiniging van het fosforgips. In Vlaanderen alleen al wordt jaarlijks, samen met twee miljoen ton fosforgips, 14 ton cadmium tot een milieuprobleem.

Werd cadmium tot voor een tiental jaren hoofdzakelijk in ongezonde Westerse zinkindustrieën gewonnen als nevenprodukt, sinds die tijd verplaatste de produktie zich stilaan naar de Derde Wereld. De wereldproduktie (20.000 ton/jaar) is nog steeds afhankelijk van de zinkproduktie. Per ton zink kan men gemiddeld drie kg cadmium winnen. In het Westen is de cadmiumproduktie de laatste vijftien jaar gestabiliseerd op 12.000 tot 15.000 ton per jaar. De Belgische produktie bedroeg in 1986 nog 1.380 ton. Drie bedrijven zijn hiervoor verantwoordelijk: Veille-Montagne in Balen, Metallurgie-Hoboken in Overpelt en Société de Prayon. In het verleden waren deze bedrijven verantwoordelijk voor gigantische hoeveelheden zware metalen die via de lucht in het milieu terecht kwamen en in de wijde omgeving ieder leven zeer moeilijk of zelfs onmogelijk maakten. Door het overschakelen van de thermische methode om zink te winnen op de elektrolytische methode en door het plaatsen van filters op de schoorstenen, is de uitwerp enigzins beperkt. Het knelpunt zijn nu de zware metalen die bij de ertsopslag opwaaien. Een klein deel van het cadmium blijft achter in het zink, terwijl de hoofdmoot in de afvalstroom belandt. Per ton geproduceerd zink ontstaat een goede halve ton afvalstof, het jarosiet, met een Cd-gehalte van 0,6 tot 0,1 gram.

De hoeveelheden cadmium die gebruikt worden in allerlei toepassingen, lopen ongeveer gelijk met de cadmiumproduktie. In Europa wordt jaarlijks 5 à 6.000 ton gebruikt, waarvan meer dan 90% in de EG-landen. Cadmium kent een vijftal belangrijke toepassingen:

Cadmeren.

Dit is het aanbrengen van een dunne cadmiumlaag op metaal, om het te beschermen tegen corrosie. Cadmiumdeklagen worden veel gebruikt in militaire toepassingen, maar ook in de auto-sektor (voor radiatoren), de luchtvaart- en olieindustrie, in de bouw, de mijnsektor en de scheepsbouw. Jaarlijks wordt in de EG ongeveer 1.500 ton cadmium gebruikt als deklaag. Cadmeren heeft als vervelende bijkomstigheid dat het grote hoeveelheden afvalwater achterlaat en bergen zwaar verontreinigt slib.

Stabilisatoren.

Cadmiumverbindingen worden gebruikt om plastiks (zoals PVC) een grotere sterkte te verschaffen, naast een goede licht- en hittestabiliteit. Deze toepassing is ingeburgerd bij PVC-rolluiken, ramen

en buitendeuren). Het totale verbruik van stabilisatoren op basis van cadmium wordt geschat op 18.000 ton.

Batterijen.

De bekendste cadmiumhoudende batterij is de oplaadbare nikkelcadmiumbatterij. Jaarlijks wordt zo'n 1.200 ton cadmium verwerkt in oplaadbare batterijen (22% van de totale cadmiumconsumptie).

Door de wildgroei van draagbare elektronische apparaten stijgt de vraag naar oplaadbare batterijen. Toch gaat vandaag de dag nog steeds 700 ton op aan zware akku's voor vliegtuigen, treinen, heftrucks en noodstroomvoorzieningen. Bij de produktie van nikkel-cadmium batterijen komt in Europa jaarlijks ongeveer 1 ton cadmium in het milieu terecht. Nog eens drie ton wordt in de lucht geblazen bij de verbranding van afgedankte batterijen. Berekeningen in Nederland tonen aan dat het hier om een vrij omvangrijke hoeveelheid gaat: 40 ton Cd per jaar. Hoewel het theoretisch niet moeilijk is om cadmium uit batterijen te recykleren, gebeurt dit nog veel te weinig.

Legeringen.

Cadmium wordt in legeringen toegepast om een laag smeltpunt te verkrijgen. Toevoeging van 1% cadmium aan een ander metaal kan de eigenschappen van dat metaal al sterk verbeteren. De toepassingen zijn legio: de auto-industrie (tot 0,2% Cd in radiatoren), de siertinproduktie (cadmiumsoldeer), kerncentrales, waar de regelstaven ongeveer 5% Cd bevatten en de neutronen worden afgevangen met platen die cadmium bevatten. De legeringen slorpen in de EG jaarlijks 200 à 400 ton cadmium op.

Op beperkte schaal wordt cadmium eveneens verwerkt in halfgeleiders, TL-buizen, TV's en lichtgevoelig materiaal.

Pigmenten.

Cadmiumpigmenten bestaan in verschillende glanzende schakeringen, van rood, geel en oranje. Deze pigmenten worden voor 90% gebruikt in kunststoffen, terwijl de overige 10 procent in verf, email en glazuur belanden. De produktie en het gebruik van cadmiumpigmenten werd in 1985 voor West-Europa geschat op een goede 2.000 ton. Sinds 1979 neemt het gebruik van cadmiumpigment echter sterk af en wordt intensief gezocht naar andere, minder schadelijke kleurstoffen. Ook in de glasindustrie wordt veelvuldig cadmium gebruikt, in Europa ruim 277 ton per jaar. Dit wordt voornamelijk verwerkt in verkeerslichten, gekleurde autolichten en luchthavenssignalisatie. Men gebruikt hiervoor cadmium, omdat het zeer duurzaam is, stabiel van kleur, en een mooi kleurenspektrum te zien geeft.

Bij de produktie van pigmenten komt cadmium terecht in de lucht en in afvalwater. Aan het einde van de keten, wanneer het plastic is uitgediend, wordt het gestort of afgevoerd naar de verbrandingsoven. Vooral verbranding veroorzaakt een zware cadmiumbelasting voor de lucht.

Volksgezondheid

De aanwezigheid van cadmium in het milieu vergroot de kans dat de stof wordt opgenomen door levende organismen. Cadmium is een stof die, voor zover we weten, geen enkele natuurlijke functie heeft. Mikro-organismen, planten en dieren, die leven in een met cadmium vervuild milieu, nemen deze stof op, samen met andere stoffen die wel noodzakelijk zijn. Voor planten hangt het gemak waarmee cadmium wordt opgenomen, samen met de zuurtegraad van de bodem. Hoe zuurder de bodem, hoe sneller het cadmium in de plant belandt. Gezien de mens aan het einde van de voedselketen staat, kan hij ook op deze manier een aanzienlijke hoeveelheid cadmium binnenkrijgen. Gezien cadmium trager wordt afgevoerd uit het menselijk organisme dan het wordt opgenomen, hoopt het zware metaal zich op in het organisme. Deze accumulatie gebeurt vooral in de lever en de nieren. Op basis van deze vaststelling heeft de Wereld-Gezondheids-Organisatie een aanvaardbare dagelijkse cadmium-opname (acceptable daily intake, ADI) vastgelegd op 400 - 500 microgram per week. Men heeft berekend dat op basis van deze dosis de menselijke nierschors op vijftigjarige leeftijd ongeveer 50 microgram cadmium heeft opgestapeld. Tot nu toe neemt men aan dat deze hoeveelheid geen kwaad kan. Hoge doses cadmium zouden volgens de WHO niernekrosen kunnen veroorzaken, beenderziekten en beenderweekheid, die leidt tot skeletmisvorming en pseudobreuken. Langdurige blootstelling van lage doses kan prostaatkanker veroorzaken en allerlei nierkomplikaties, zoals nierinsufficiëntie. Daarnaast bestaat het vermoeden dat cadmium het reaktievermogen aantast, de intelligentie negatief beïnvloedt en motorische stoornissen teweeg brengt. Lood zou de effecten nog versterken. Tenslotte is het vrij waarschijnlijk dat cadmium mutageen, karcinogeen en teratogeen is, d.w.z. veranderingen in het erfelijk materiaal kan teweeg brengen, kankerverwekkend is en misvormingen aan de foetus kan veroorzaken.

Kratmium

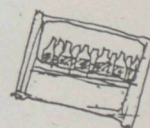
Cadmiumhoudende pigmenten zijn overwegend fel rood, geel of oranje. De kunststoffabrikanten hebben een uitgesproken voorkeur voor cadmium, omdat het bij hoge temperaturen kan worden verwerkt en omdat de kleurstabiliteit zeer groot

is. Dat zijn dan ook de voornaamste redenen, waarom Cd wordt toegepast in de categorie plastiks voor een langdurige buitentoepassing. Voor produkten met een korte levensduur is de toepassing van Cd niet essentieel. Toch wordt het nog veel gebruikt in plastic bakjes, flessen en folies. Uit een analyse van sorteerfrakties uit huishoudelijk en bedrijfsafval (Nederland 1985) blijkt dat polyetheen (PE) en polypropreen (PP) in belangrijke mate aan de cadmiumbelasting bijdragen.

In Nederland en België worden kratten hoofdzakelijk vervaardigd uit hoge dichtheid polyetheen (HDPE). Een zeer klein deel wordt gemaakt uit polypropreen (PP).

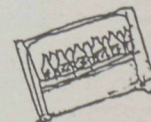
Versleten of gebroken kratten worden in beperkte mate gerecycleerd. Daartoe worden de bakken eerst vermalen. De korrels (granulaat) worden verwerkt tot grijze en zwarte kratten en in beperkte mate tot blauwe (uit geel materiaal) en oranje bakken (uit geel en rood materiaal).

In Nederland wordt het totaal aantal kratten, zowel voor frisdranken, planten, aardappelen, zuivel, bier, bloembollen en pluimvee geschat op 48,23 miljoen in PE, waarvan 30,5 miljoen met cadmium en 9 miljoen in PP, waarvan 0,8 miljoen met Cd. Op een algemeen totaal van 57 miljoen kratten (dit is ongeveer 170.000 ton kunststof), zijn er nog geen miljoen vervaardigd uit gerecycleerde kunststof. Van de kratten die van nieuwe kunststof zijn gemaakt, bevatten ongeveer 31 miljoen stuks cadmium, met een gemiddelde van 2 gram Cd per kilogram, ofwel 140 ton cadmium. Gerecycleerde kratten bevatten samen nog eens 2 ton Cd. Schattingen wijzen uit dat in Vlaanderen 25 à 30 miljoen kratten in omloop zijn. Ruim 15 miljoen daarvan bevatten Cd. De totale hoeveelheid Cd in deze kratten kan geschat worden op 70 ton.

Uitval

De levensduur van frisdrank- en bierkratten is 10 à 15 jaar. Bij de andere typen ligt de levensduur tussen 6 à 10 jaar. De jaarlijkse uitval door slijtage en breuken wordt geschat op minder dan 5%. Dat betekent voor Nederland een jaarlijkse uitval van maximaal 5.000 ton kunststof (PE en PP) met ongeveer 10 ton Cd. Voor Vlaanderen betekent dit een jaarlijkse uitval van ongeveer 2.500 ton met ongeveer 5 ton Cd.

Alternatieven

Gelijkwaardige alternatieven zijn op dit ogenblik niet voorhanden. Wel kan gedacht worden aan het gebruik van organische pigmenten die iets minder fel zijn van kleur en stabiliteit. Men kan eveneens overschakelen op andere kleuren. Te zijner tijd zullen wel valabele alternatieven beschikbaar komen.

Steekproef

De rol van cadmiumpigmenten om plastiks te kleuren is in ons land zeker nog niet uitgespeeld. Neem nou speelgoed. Veel speelgoed is nog steeds niet cadmiumvrij. De firma LEGO was in het begin van de jaren tachtig een van de eersten om, met het oog op de milieuproblemen die cadmium veroorzaakt, cadmium-vrij speelgoed te vervaardigen.

Veruit de grootste hoeveelheid cadmiumpigment wordt in ons land echter verwerkt in plastic kratten voor de bier- en frisdrankenindustrie, voor het vervoer van pluimvee, groenten en planten. Uit een kleine rondvraag bleek dat op een totaal aantal van 10 miljoen bakken, ongeveer 7 miljoen cadmium bevatten. De totale hoeveelheid cadmium bedraagt ongeveer 22 ton.

Op dit ogenblik wil brouwerij Artois haar volledige krattenpark (4 à 5 miljoen kratten) vervangen door een nieuw model kratten. De brouwerij is van oordeel dat er geen degelijke alternatieven zijn, en wil daarom voortgaan met cadmiumhoudende kratten. Wat er met de oude kratten zal gebeuren is niet erg duidelijk. Wel staat

vast dat deze kratten goed zijn voor ongeveer 11 ton cadmium.

In Nederland werd de voorbije jaren langdurig overlegd tussen bedrijfsleven, overheid, consumenten- en milieuorganisaties. Begin '87 leverde dit een eerste kratten-kompromis op met Heineken. De firma ziet ervan af om nog nieuwe cadmiumhoudende kratten te vervaardigen. Anderen, zoals Albert Heyn en Coca Cola volgden. De eerste zocht het in bruine kratten zonder cadmium, de tweede in een cadmiumvrij rood.

Resultaten steekproef.

Trappist Westmalle: 1 miljoen bakken in omloop. Bevatten wellicht cadmium, gezien de oranje kleur.

Liefmans: 100.000 kratten, groen met gele opdruk, cadmiumvrij.

St.-Louis, Bacchus, Brigand: 150.000 kratten, geel en rood. Bevatten wellicht cadmium.

Loza: 1 miljoen bakken: kleur groen, cadmiumvrij.

De Neve: 30.000 kratten, groene en rode. Volgens de firma cadmiumvrij.

Maes: 1,8 miljoen kratten: overwegend blauw, bevatten geen cadmium.

Stella Artois: 4 à 5 miljoen rode kratten. Bevatten 1,4 g Cd/kg.

Coca-Cola: 1 à 1,5 miljoen kratten. Rode kleur. Bevatten cadmium.

Peter Vanhoutte

BELGISCH STAATSBLED

Op 3 februari 1988 werden een aantal Koninklijke Besluiten goedgekeurd tot vaststelling van de sektoriële voorwaarden voor de lozing, in de gewone oppervlaktewateren en in de openbare riolen, van afvalwater afkomstig van de sektor:

- van de varkenshouderijen en van het ophalen van varkensmengmest
- van de produktie en de verwerking van plantaardige en dierlijke oliën en vetten
- van de leer- en witlooiërijen en de pelterijen
- van de cokesfabrieken
- van de spiritus- en gistfabrieken
- steengroeven, cementbedrijven, zandgroeven en ondernemingen van baggerwerken
- van de petroleumraffinaderijen
- van de fabrikatie van de peroxyden
- van de chloornijverheid
- van de kalvermesterijen (BS 22.03.88): voor elke sektor worden specifieke normen vastgelegd; o.a. COD, BOD, gehalte aan fosfor, stikstof, sulfaten,...

KB van 17 februari 1988 tot vaststelling van de sektoriële voorwaarden voor de lozing, in de gewone oppervlaktewateren en in de openbare riolen, van afvalwater afkomstig van de produktie van DDT en van de produktie van pentachloorfenol (BS 22.03.88): bevat normen en nauwkeurigheidskriteria voor beide soorten afvalwaters.

PERSOVERZICHT

De Laatste der Mohawks (HBvL 02.03.'88; Mary Esch). Chemisch afval bedreigt een legendarisch autochtoon volk uit Noord-Amerika. Het ganse ecosysteem van hun 60 km² grote reservaat is zowat doordrongen met PCB's en ander sluipend gif van chemische bedrijven in de buurt.

Het alternatief voor kernenergie (Knack 09.03.'88; Dirk Draulans): een stand van zaken over de plannen en het onderzoek naar kernfusie. Hoewel de toepassing ervan niet voor morgen is, worden de voordelen van een fusiereaktor besproken, in vergelijking met de klassieke splijtingsreaktor.

Het lijk is radioactief (Trends 10.03.'88). Momen-teel wordt de eerste kommerciële kerncentrale van de V.S. ontmanteld. Dertig jaar kernenergie heeft nog steeds geen afdoend antwoord gegeven op de vragen hoe je uitgeputte kernreaktoren veilig en ekonomisch ontmantelt en waar je het afval moet deponeren.

Samber en Maas zorgwekkend voor vijf miljoen drinkers (DM 11.03.'88; Rudi Rotthier): De Stichting Reinwater heeft water en bodem van Samber en Maas aan een aantal industriële lozingspunten onderzocht, en de resultaten zijn zorgbarend. Het lijstje van overtreders en overtredingen is vrij indrukwekkend.

Boycot spuitbussen indien industrie CFK-gebruik niet drastisch beperkt (FET 15.03.'88). Wegens de verontrustende kloof tussen de maatregelen die op internationaal vlak genomen werden en de wetenschappelijke vaststellingen, ging de BEUC over tot actie: indien de scheikundige nijverheid voor juni a.s. geen vaste verbintenissen aangaat om binnen de twee jaar het gebruik van CFK's zo goed als volledig uit te schakelen, zal in september tot een algemene boycot opgeroepen worden van alle produkten die CFK's bevatten. De BEUC eist de stopzetting van ieder CFK-gebruik binnen de twee jaar.

Emissie van stookinstallaties wordt weldra strenger (FET 17.03.'88): over de verstrenging van emissie-normen, die nodig is om verzuring van het milieu te beperken. Deze problematiek werd besproken tijdens een studiedag georganiseerd door de Vlaamse Chemische Vereniging en de Nederlandse Vereniging Lucht.

Afvalolie wegwissen op milieuvriendelijke manier (HV 19.03.'88; Marcel Kumpen): over een nieuw bedrijf, Stevor, dat zich zal toeleggen op de verwerking van afvalolie.

Beestenwerk (Panorama 22.03.'88; Leo Verschuere): over de twee miljoen dierproeven die jaarlijks in België verricht worden, en de zwarte markt die daarrond florreert. Men merkt weer hoe beestachtig sommige mensen met dieren omgaan.

Zo besmet is Smet Jet (Panorama 22.03.'88; Wim Daeninck): onthutsende feiten over de gang van zaken bij Smet Jet, de afvalfirma die nauw betrokken is bij het atoomschandaal rond het SCK te Mol en het Duitse Transnuklear.

Het gif stroomt door de Kempen (Knack 23.03.'88; Peter Renard): over de Laak, Tessenderlo Chemie, een experiment om de rivier op een milieuvriendelijke manier van zijn giftige slib te bevrijden en de afvalkollektor (Smeerpip) langs het Albertkanaal.

Achtste kerncentrale schuift al een poos heen en weer in de planning (DS 23.03.'88; Leo Schrooten) Regering koos in '85 voor een tijdeloze kerncentrale (DS 24.03.'88 Leo Schrooten) Groeihypothese van 2,5 t.h. betwist als ze naar een kerncentrale leidt (DS 25.03.'88; Leo Schrooten)

Vraag naar meer stroom is niet te ontwijken (DS 26.03.'88 Leo Schrooten)

Hoe en waar maken we stroom na het jaar 2000? (DS 28.03.'88; Leo Schrooten): Een reeks artikels rond de vraag: "Een vijfde kerncentrale voor Vlaanderen?" De historiek en achtergronden van de planning, de politiek achter een achtste kerncentrale in België, de berekening van de groei van het elektriciteitsverbruik en de mogelijke evolutie in energieproductie komen aan bod.

Moestuinen afgraven onvoldoende, ook zinkwoestijnen herbepanten (DS 24.03.'88): verslag van een studiedag over cadmium; oorzaken en gevolgen van deze milieubelasting.

Afmestkruiden: hormonen worden overbodig (HBvL 26.03.'88): over volkomen natuurlijke produkten als valabel alternatief voor de hormonenkwestie.

Een verbond tussen rood en groen (Knack 30.03.'88; Peter Renard). De vakbeweging (in Nederland) kiest momenteel eerder voor kwaliteit dan voor kwaniteit en komt daardoor tot samenwerking met de milieubeweging.

Raad Der Wijzen: kernenergie is O.K. (HV 31.03.'88) over het rapport dat, ongelooflijk maar waar, stelt dat kernenergie voor onze elektriciteitsopwekking de meest economische en de minst verontreinigende energievorm is.

Windmolen op gebouw in Leuven primeur voor België (DS 01.04.'88): over een projekt dat steunt op de mogelijkheden van alternatieve energiewinning; op basis van wind- en waterkracht.

GV

Gebruikte afkortingen:

HBvL: Het Belang van Limburg
DFET: De Financieel-Economische Tijd
GvA: Gazet van Antwerpen
HLN: Het Laatste Nieuws
DM: De Morgen
DS: De Standaard
HV: Het Volk

BS: Belgisch Staatsblad
B.VI.Ex.: Besluit van de Vlaamse Exekutieve
KB: Koninklijk Besluit
MB: Ministerieel Besluit
V&A: Vragen en Antwoorden
Vl.R.: Vlaamse Raad

Van de in deze rubriek vermelde persartikels, wetten, dekreten, besluiten, en vragen & antwoorden kan schriftelijk of telefonisch een kopie worden aangevraagd bij de Bond Beter Leefmilieu, Luxemburgstraat 20, 1040 Brussel, tel. 02/514 05 00. Duidelijk vermelden waarvan je een kopie wenst. Bij de kopies wordt er een overschrijvingsformulier gevoegd, waarmee het verschuldigde bedrag (5 fr. per kopie + verzendingskosten) kan worden gestort.

▼▼ MILIEU TIP ▼▼

■ WERKGROEP MILIEUDEFENSIE ■

Op de vergadering van 5 april ll. kwam de problematiek van de wildstort van asbest kwam ter sprake n.a.v. een nieuw ontdekt asbeststort in Tiselt en met asbest verharde landbouwwegen in het Waaslandse. De wandelverenigingen zullen gewaarschuwd worden voor het gevaar van asbest. Daarna werd nog uitgebreid ingegaan op de aanwezigheid van cadmium, zowel in bierkratten als in slib van beken, en de gevaren hieraan verbonden.

Telkens werd de aanpak van deze problemen besproken en de nodige afspraken gemaakt ter opvolging van deze zaken.

De werkgroep Milieudefensie werkt rond de milieuhinderproblematiek en vergadert maandelijks te Mechelen (Elcker-Ik; Adegemstraat 55). De volgende vergaderingen gaan door op woensdag 4 mei en maandag 6 juni te 20.00u. Als u graag uitgenodigd wordt, geef dan uw adres op aan het sekretariaat van de Bond Beter Leefmilieu, Luxemburgstraat 20, 1040 Brussel, tel. 02/514 05 00.

DR

PLOEGEN EN OOGSTEN IN ARLON

U hebt het reeds voldoende kunnen horen of lezen: het Europees Jaar van het Leefmilieu is voorbij. Tandrad en madelief zonken broederlijk weg achter de horizon. Uiteraard is dit het ogenblik om balansen op te maken. Ook deze milieurama kon er niet aan ontsnappen.

Op deze bladzijden gaat het echter niet om een globale eindimpressie van het milieujaar.

Een van de konklusies die we wel trekken is dat ook het thema Landbouw & Milieu, dat ons zo nauw aan het hart ligt, het voorbije jaar volop aan bod kwam. Men kan gerust stellen dat dit item momenteel tot de meest prioritaire aandachtsvelden van de 'milieubeweging' behoort.

Zowel op nationaal als op internationaal vlak, in binnen- en buitenland werd er ruim aandacht aan besteed. En in verschillende maatschappelijke geledingen. In de eerste plaats natuurlijk bij landbouw-organisaties, beleidsmensen en milieuverenigingen. Doch ook wetenschappers en universiteiten lieten zich niet onbetuigd. Getuige daar van is o.a. een internationaal seminarie dat op 11 en 12 februari jl. door de F.U.L. (Fondation Universitaire Luxembourgeoise) op touw werd gezet. In het kader van, jawel, het Europese Jaar voor het Leefmilieu. Milieurama was ter plaatse.

Ondanks de enigszins geïsoleerde ligging van Arlon, trok het seminarie een internationaal gezelschap aan. Een zestigtal wetenschappers, milieului, ambtenaren en hier en daar een landbouwer waren op 11 februari op het besneeuwd appel. Vanuit zeer diverse herkomst trouwens, zowel België als haar buurlanden, maar ook Denemarken en Portugal leverde deelnemers.

Zoals het cliché wil, werden het twee vermoeiende maar leerrijke dagen. Met tien voormiddag-speeches en 6 namiddag-bijdragen-annex-diskussie werd vooral het vermoeiende aspekt van deze tweedaagse in de verf gezet. De eindstreep, met name een debat tussen Europarlementslid Roelants du Vivier en de heer Champagne (sektarischgeneraal van de "Unions Professionnelles Agricoles", Waals equivalent van de Boerenbond) hebben we dan ook niet meer gehaald. Het entje dat de F.U.L. na de eerste dag aanbood was een balsem op de wonde. Maar terzake. Het opzet van dit artikel is een neerslag te zijn van dit tweedaags seminarie. Het is uiteraard niet mogelijk over elk referaat of diskussiemoment in extenso uit te wijden. Wel krijgt u in wat volgt een bloemlezing van het Aarlens kongres. De zeer korte inhoud van de meeste referaten. Bij enkele interessantere bijdragen blijven we iets langer stilstaan. Mocht één van deze onderwerpen de lezer bijzonder interesseren, dan kunnen de betreffende teksten op ons sekretariaat opgevraagd worden.

Naar integratie

Na inleiding van de heer Debouche (direkteur van de F.U.L.) en de heer Cuyper (vertegenwoordiger van staatssekretaris De Keersmaeker) beet een zekere Mike Young van de OESO (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling) de spits van de eerste voormiddag-sessie af. De heer Young schetste in eerste instantie de gevolgen van moderne landbouw en landbouwbeleid op de milieukwaliteit.

Vervolgens belichtte hij de mogelijkheden om met de huidige beleidsinstrumenten een positieve bijdrage voor het milieu te leveren. Een tweede bijdrage (van M. Aviam, vertegenwoordiger van het Franse Milieu-Ministerie) behandelde de onderlinge relatie van landbouwbeleid en milieubeleid in Europa. De heer Aviam beschreef uitvoerig de evolutie van een oorspronkelijke sektoriële aanpak van de beide beleidsvelden in Europa naar een langzame integratie.

Behoud van het platteland is prioritair

De wellicht interessantste bijdrage van de eerste sessie werd geleverd door P.D. Lowe (University College London) over 'Milieubeleid en landbouw in West-Europa'.

We laten het eerste deel (geschiedenis van de milieubeweging in Europa) voor wat het is, en gaan dieper in op deel twee: het Europese plattelandsbeleid. Lowe toont hierin aan hoe gevoelig de publieke opinie voor dit onderwerp is.

In een recente opinie-peiling over de hele EG (1986) bleek "schade aan het landschap" de meest gehoorde milieuklacht te zijn. Het staat buiten kijf dat de agrarische intensivering de meest verspreide oorzaak is van landschappelijke veranderingen.

Intensieve landbouw kwam in de vraag naar de voornaamste oorzaak van "milieuschade" op de derde plaats terecht, met een vermelding door 35% van de respondenten. Weliswaar met 'regionale' verschillen. Zo scoren Zuid-Europa en België beduidend lager dan de rest van de EG-landen. De publieke ongerustheid die hier desondanks uit blijkt is niet helemaal onterecht. Ook bij milieuverenigingen is behoud van het platteland en de daarbijhorende kwaliteiten prioritair (top-prioriteit bij 69% van de nationale milieu-organisaties).

Lobbying en middelen

De grote moeilijkheid van de milieubeweging t.o.v. de landbouwproblematiek is dat zij moet opboksen, zowel op nationaal als Europees niveau, tegen misschien de best georganiseerde en verschanste milieugroepen.

Hiermee vergeleken komen milieu-organisaties onvermijdelijk zwak voor de dag. De landbouwbelangen zijn constitutioneel diep verweven met de instellingen van de Europese Gemeenschap.

Zo heeft COPA (de Europese Boerenbond) sterke banden met het speciaal landbouwkomitee en met de Ministerraad en is verder zeer goed vertegenwoordigd in het Economisch en Sociaal Komitee van de gemeenschap (dat bij elk nieuw initiatief moet gekonsulteed worden).

De banden van het EEB (het Europees Milieubureau) met haar 'parallelle' Europese instanties zijn minder sterk en bovendien zijn deze direkties binnen de Europese Kommissie minder invloedrijk dan de landbouwdirektie.

Ook qua mankracht en budget is het verschil immens: 35 full-time krachten bij het COPA, tegen 3 bij het EEB; de budgetten vertonen dezelfde verhouding.

Milieu als nep-argument ?

Ondanks deze handicaps streeft het EEB sinds zijn bestaan naar een landbouwbeleid met structurele ondersteuning en de-intensifiëring. Sinds 1982 neemt ook de EG, met mondjesmaat, milieugerichte uitspraken in de mond. Een eerste officiële neerslag daarvan verscheen in het Europese Groenboek (1985).

Nochtans is het verkeerd hierin een triomf van de milieubelangen alleen te zien. Ook andere, vooral neo-liberale krachten hebben hier een belangrijke rol in gespeeld. De aanval vanuit deze hoek op het GLB ging in essentie om de efficiëntie van de zwaar verdedigde en ondersteunde landbouwsector, maar werd vaak gekamoufléerd door milieu-argumenten. Eerlijkheidshalve moet gezegd worden dat bij milieu-organisaties vaak ook het omgekeerde gebeurde.

Op EG-vlak is het zeker zo dat het landbouwbeleid ontegensprekelijk milieubezorgdheden binnenhaalde, niet noodzakelijk wegens diepe overtuiging, maar omdat de meeste milieuvriendelijke maatregelen ook de agrarische produktie terugschroeven en zo een bijdrage leveren aan de problemen van overschotten en begrotingstekorten.

En zo voort... en zo verder...

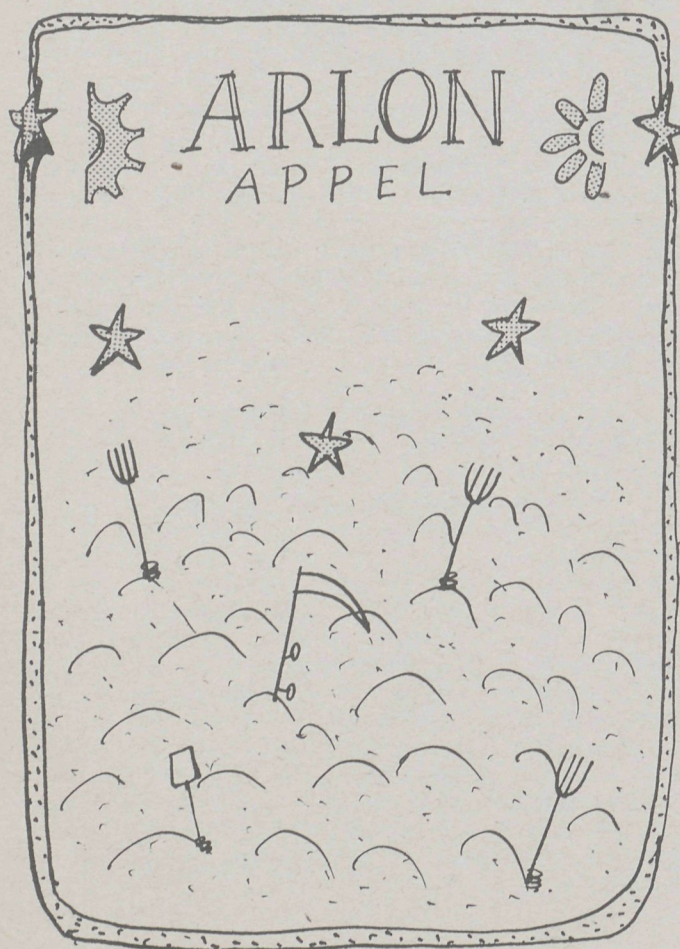
Voor het donderdagnamiddagprogramma werd het deelnemersveld opgesplitst in twee werkgroepen. Een eerste rond het thema 'landbouw en natuurbehoud', in het tweede werd gesproken over wetgeving en aktiemogelijkheden tegen pollutie door landbouw. Het werd dus kiezen en voor ons de tweede werkgroep.

Vermeldenswaardig was vooral een inleiding over een Brits initiatief waarbij landbouwers omtrent natuurbehoud worden geadviseerd.

De tweede dag zette in met een typologie van agrarische streken op basis van persoonlijke gegevens van de boer en het bedrijf. Belangrijkste en enigszins voor de hand liggende konklusie is dat het centrale deel van de EG een rijke landbouw kent met grote bedrijven, de perifere gebieden het tegenovergestelde en overgangsgebieden (bv. Zuid-Duitsland) gekenmerkt worden door een belangrijk percentage dubbel aktieven (deeltijdse arbeid buiten de landbouw).

Een tweede referaat werd gebracht door de heer Dessylas, EG-funktionaris. Onderwerp was de aanpassing van het socio-structureel beleid aan de nieuwe marktsituatie, en dit in relatie met de noodzaak aan het behoud van het landelijk gebied. Samengevat had de heer Dessylas het over de uittredingspremie, extensivering, kwaliteitsverbetering, produktiebeperking, diversifiëring en zo voort, en zo verder...

Op milieugebied is de EG van mening dat de negatieve evolutie, zowel milieuhygiënisch als qua natuurbehoud ten goede moet gekeerd worden. Daarvoor zal de Kommissie landbouwers aanmoedigen milieu-vriendelijke initiatieven te nemen. Al bij al weinig nieuws dus.

Landbouw in de Ardennen

'Pièce de résistance' van de tweede dag was ongetwijfeld de bijdrage van Prof. J. Lambert (U.C.L.). Zoals vaak bleek ook hier de lengte van de speech geen maat voor de kwaliteit. In hooguit een kwartier gaf prof. Lambert een heel boeiende uiteenzetting over beperkingen en toekomstmogelijkheden van de landbouw in zuidoost België.

Het is een streek met sterke fysische, klimatologische, geografische en menselijke beperkingen. Nochtans ziet Lambert juist hier toekomstmogelijkheden, precies door de bedrijfsvoering beter aan deze beperkingen aan te passen m.a.w. de beschikbare produktiefactoren beter te benutten. Dit betekent beter (niet meer) produceren, rekening houden met milieuwaarden en vooral aanpassen aan het klimaat. Het resultaat is een vermindering aan de input-zijde van energie, kunstmest en pesticiden, wat aan de output-zijde een beter rendement geeft.

Hierbij aansluitend stelde een zekere E. Lequet een programma voor geïntegreerde ontwikkeling van het zuidoosten van België voor en gaf G. Albarre een uiteenzetting over het natuurparkenbeleid in Wallonië, met bijzondere aandacht voor de wetgeving terzake en het gebruik daarvan in konkrete projecten.

Ook aandacht voor sociale problemen is prioritair

De laatste sessie handelde vooral over de moeilijkheden van de individuele boer ten opzichte van het van hogerhand opgelegde landbouw- en milieubeleid.

Wat van deze sessie de moeite waard was om te onthouden was één van de inleidingen, met name van Luc Jacobs, agrarisch voorlichter in Luxemburg.

Met deze stem uit de praktijk werd in alle scherpte duidelijk hoe individuele landbouwers slachtoffers zijn van de tegenstrijdigheden die tussen verschillende beleidsaspecten en tussen theorie en praktijk van dat beleid bestaat. Tegenstrijdigheden in tijd ook. Het opvolgen van investeringsstimulansen dreigt nu afgestraft te worden. Landbouwers lopen het gevaar om op te draaien voor de negatieve effecten van vroegere investeringsstimulansen.

Dergelijke tegenstrijdigheden werken demotiverend. Als bovenop dit te wantrouwen beleid, nog verwijten komen vanuit de milieuhoek, is het logisch dat de landbouwer zich aangevallen voelt en in het verweer gaat.

Dit alles toont de noodzaak aan om naar oplossingen te werken waarvan de individuele landbouwer niet het slachtoffer wordt. Bovendien moet veel meer aandacht worden besteed aan het overbrengen van deze oplossingen (voorlichting) naar de landbouwers toe.

In de hierbij aansluitende discussie werd vooral aandacht besteed aan het ontwikkelen van een meer milieuvriendelijk landbouwsysteem, met aandacht voor de socio-ekonomische positie van de boer. Er werden heel wat interessante elementen aangehaald. Meer investeringen in milieuvriendelijke spijtstechnologieën (bv. nieuwe bestrijdingstechnologieën), gedeeltelijke "omturning" van de agro-business, extensievere maar kwaliteitsvoller produktie, regionale differentiatie, meer en betere voorlichting, samenwerking tussen milieu en landbouw, komplementariteit van verschillende landbouwsysteem. Dingen die regelmatig opnieuw opduiken en perspectieven bieden.

De moeilijkheid is om hiermee een samenhangend geheel te brouwen dat een oplossing kan bieden voor de complexe combinatie van socio-ekonomische én milieuproblemen. En daar zal nog hard aan gesleuteld moeten worden.

Luc Goeteyn

An-Hyp vindt jeugdboeken tof!

AN HYP

SPAARBANK

EUROPEES NETWERK KONTROLEERT AFVAL

Tijdens een tweedaags seminarie over bodemverontreiniging (op 8 en 9 april jl.) hebben de vijftig aangesloten verenigingen van het Europees Milieubureau de lakse houding bekritiseerd van de Europese Commissie en van de overheid van de verschillende lidstaten in het zoeken naar adequate oplossingen voor het dumpen van giftig afval.

In de laatste 25 jaar hebben de industriële activiteiten van de Europese Gemeenschap minstens 300 miljoen ton schadelijk afval voortgebracht, waarvan het grootste deel gedumpt werd zonder voorafgaande voorzorgsmaatregelen. Na jaren van onbesuisd storten van giftig afval bestaan er op dit ogenblik binnen de EG minstens tienduizenden zones die ernstig vergiftigd zijn door schadelijk afval.

De Europese Richtlijn die dateert van 1978 vereist dat alle lidstaten van de Eg een inventaris bijhouden van hun giftstorten. Dit is tien jaar geleden en negen van de twaalf lidstaten hebben weinig of niets gedaan om de gifgronden op te sporen. Daarom overwegen milieuverenigingen uit de verschillende Europese landen hun regering via het Europees Gerechtshof te dwingen de Europese wetgeving na te leven.

In een gezamenlijke resolutie stellen de milieuverenigingen dat niet alleen het inventariseren van de giftstorten belangrijk is, maar dat er dringend werk moet gemaakt worden van het opruimen van de verontreinigde terreinen op een hygiënische en efficiënte manier. Rekening houdend met de financiële lasten van het schoonmaken van besmette grond en een compensatie van de benadeelde partij, moet het principe "de vervuiler betaalt" gehanteerd worden. De vervuiler moet verantwoordelijk gesteld worden waar mogelijk. Als aanvulling moet een fonds opgericht worden voor bodembesmetting, in navolging van het Amerikaanse voorbeeld. Zakenleven en industrie worden geacht financieel te participeren, bij voorbeeld door middel van belastingen op producten en basischemikaliën waarvan geweten is dat ze vervuilen.

Tijdens de studiedagen van 8 en 9 april werd een internationaal netwerk van milieuverenigingen opgezet om de problemen aan te pakken i.v.m. het transport en het dumpen van besmette grond over de grenzen heen. Uit de praktijk blijkt dat giftige grond legaal en illegaal wordt vervoerd naar landen waar het storten goedkoper uitvalt en het gemakkelijk kan gebeuren omwille van de gebrekkige controle. Het is algemeen bekend, bij voorbeeld, dat 19.000 ton giftige grond afkomstig van een Nederlandse verffabriek, illegaal werd gedumpt in een zandgroeve in de buurt van Brussel.

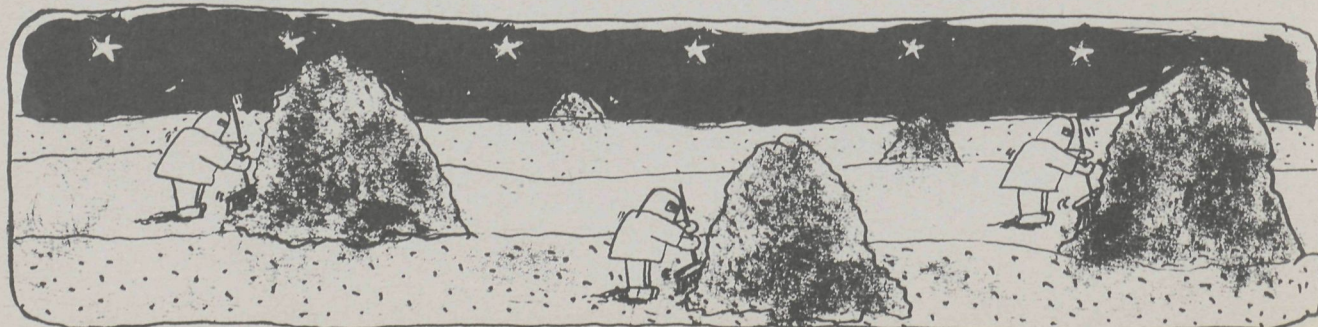
Verder wil het internationaal netwerk van milieuverenigingen het milieubeleid van internationale bedrijven kritisch volgen en het, indien nodig, op internationaal vlak bekend maken. De noodzaak hiervan is gedeeltelijk bewezen door de praktijken van een Nederlands Chemisch bedrijf, DSM. Een Spaanse nevenonderneming van dit bedrijf, Resins de Espana uit de buurt van Barcelona, liet de restanten van het productieproces van ruwe materialen uit de verfindustrie, in de grond vloeien. Ondertussen werden deze afvalstoffen geanalyseerd. Ze blijken gevaarlijke stoffen te bevatten zoals fenolen en alkyl-aromatische verbindingen.

Dit leidde tot samenwerking tussen Spaanse en Nederlandse miliegroepen, die samen DSM verzochten het dumpen van vervuilde afvalstoffen te stoppen in Spanje.

(Meer informatie: Nederland Gifvrij, Hendra Versteegde, tel. vanuit België 00-31 30.33.13.28)

De Europese richtlijn van 20 maart 1978 betreffende toxische en gevaarlijke afvalstoffen (6 blz) kan je op aanvraag - telefonisch of schriftelijk - bekomen op het sekretariaat van de Bond Beter Leefmilieu.

Lieve Grauls

VOOR
DE NATIONALE
LOTERIJ
IS HET
LEEFMILIEU
BELANGRIJK.

•LEZERSBRIEF•

Geachte Redactie van Milieurama,

In uw blad van maart 1988 las ik de bespreking van een brochure geschreven door een zeker Hulst. Gezien de titel (Bomen en wouden van België) en het postrekeningnummer was het waarschijnlijk uw bedoeling over mijn brochure te schrijven. Maar wat met de inhoud?

De brochure handelt uitsluitend over natuurlijke bomen en wouden van België, zoals in deskundige tijdschriften reeds werd aangestipt. Wist u dat dit een primeur is voor Nederlandstalig België? Toch meent uw recensent dat ik dit 'aspect' uit de weg ga. Juist omwille van de uitzonderlijkheid van dit onderwerp én de aanpak meen ik te mogen stellen dat de inspanning geleverd door uw recensent niet in verhouding staat tot de brochure (als hij de brochure gezien zou hebben!).

Ik durf dan ook rekenen op een rechtzetting.

Raf Huet, Borgerhout

Badminton, de verboden sport voor fietsers.

De oude Grieken wisten het al: "Een gezonde geest in een gezond lichaam" en prompt vonden zij de Olympische Spelen uit.

Hoewel ondergetekende qua sportieve kwaliteiten zelfs naar "Eddie the Eagle" moet opkijken, lust ik toch wel om af en toe eens op een balletje te trappen of tegen een gevederd plastic ding te meppen. Het is dus wel aangenaam vast te stellen dat er een internationaal bekend badminton toernooi in je eigen gemeente (met name Mortsel) gehouden wordt, beter nog, in de eigen straat.

Dus vlug even de fiets opgewipt om te gaan kijken wat er wanneer te gebeuren staat.

Op de meest onmogelijke plaatsen en in dito posities werden er auto's aangetroffen op het fietspad zodat er doorheen komen op legale manier totaal uitgesloten was.

Omdat ik van 'law and order' hou, heb ik natuurlijk geen verkeersovertreding willen begaan en alle pogingen werden gestaakt om de sportzaal te bereiken waar het toernooi doorging.

Wel liepen er verschillende personen woest rond omwille van het brutale optreden van de 'sportieve' automobilisten. Fietspaden werden volledig versperd, gebruik van zebrapaden werd onmogelijk gemaakt, wandelpaden gebarricadeerd, een plantsoen verwoest,... en ga zo maar door. Voor de gewone burger is dit misschien nieuws, de fietsers en wandelaars beginnen zo ondertussen het fenomeen wel te kennen. Maar de doldriestheid van deze zogenaamde sportieve mensen was wel van een extreem arrogant niveau.

In één straat, met name de Neerhoevelaan te Mortsel, waren er 168 wagens in flagrante overtreding geparkeerd. De nabijgelegen parkeerplaatsen van het zwembad (300 meter te voet) en het NMBS-station Oude-God (550 meter te voet) lagen er maagdelijk bij.

Twee van deze sportievelingen waren klaarblijkelijk ook "dierenvrienden" want ze hadden hun hondje bij, die beide verschillende uren in de wagen opgesloten bleven.

Politie was er nergens te bespeuren, behalve bij de controle aan de inrit van de V.I.P.-parkeerplaats, de rest zat vermoedelijk binnen om eventueel "holiganisme onder de badminton supporters" onmiddellijk de kop in te drukken.

Het Europees jaar van het leefmilieu heeft klaarblijkelijk weinig geholpen als praktijken zoals die op de foto mogelijk zijn, oordeelt U zelf maar en kijk dan vooral naar de wagen met nummerplaat DVF 291 van ene I.C. uit D. die recht onder een parkeerverbodsteken staat, en het lef heeft een parkeerkaart van de Rechtbank van Eerste Aanleg van Tongeren onder de voorvenster te klemmen.

Ward Dossche, Mortsel

5 maart werd in de Duitse Bondsrepubliek uitgeroepen tot nationale "stil-leg-dag". In ons land werd bij die gelegenheid op ludieke wijze het Studie-Centrum voor Kernenergie (SCK) herdoopt in SCE: Studie-Centrum voor Energie.

De ophefmakende smeergeldaffaire die het SCK en de Belgische nucleaire industrie in opspraak bracht, raakt stilaan zoek onder het stof van ellenlange juridische procedures, commissies en onderzoeken, die, zo al niet opzettelijk dan toch feitelijk, één zaak gemeen hebben: zo snel mogelijk alles te doen vergeten. Geen machthebber haalt het in zijn hoofd de mogelijke connecties van de West-Europese nucleaire industrie met regimes die het non-proliferatieverdrag niet ondertekenden, en de falende West-Europese controle-organismen die eerder toedekken dan controleren voor de leeuwen te gooien. We kunnen er echter niet onderuit dat de gebeurtenissen het non-proliferatieverdrag degraderen tot een document van de onmacht. De grenzen worden eens te meer, zoals bij de ongevallen in Three Miles Island en Tsjernobyl, getrokken door de mens. Hij is de beperkende faktor, omdat hij omkoopbaar is, slordig, oppervlakkig, misdadig, ook al heeft hij diploma's, titels en aanzien tot in Pakistan. Juist daarom moet de overheid het gevoerde energiebeleid in kaart brengen en een beleidsplan opstellen waarin het pad van de kernenergie wordt verlaten en het afvalprobleem zo ekologisch mogelijk in eigen land wordt opgelost.

Alles wijst erop dat de overheid reeds jarenlang een falend beleid voert. Het over en weer sjouwen met allerlei soorten afval was slechts mogelijk door een ongezonde belangenvermenging. Voor op het SCK de huidige raad van beheer werd ingesteld, bestuurden de administratie, de elektriciens en de wetenschap het SCK onder het voorzitterschap van de werkgevers. Voor het wetenschappelijk sausje trommelde men de nucleaire lobby op die ook in de Kommissie der Wijzen optreedt. Het opeenstapelen van beheersmandaten is schering en inslag bij de verwerkers en producenten van nucleair afval, bij de overheid en de wetenschappers. Het gevolg is dat personen die in de ene beheerraad beslissen welk radio-actief afval er geproduceerd wordt, in een andere beheerraad beslissen welke afvalverwerkingsmethode men moet kiezen, en in een derde beheerraad, welke de prioriteiten zijn voor het wetenschappelijk onderzoek. Daarnaast werkt de controle op alle nucleaire activiteiten zeer inefficiënt, omdat de privé-organismen die de controles uitvoeren, zelf vervlochten zijn in het nucleaire netwerk.

Ook de geheimhouding is typisch voor het hele kernenergiegebeuren. Adviezen, vergunningen, veiligheidsverslagen, expertises, exploitatievoor-

waarden, rapporten van ongelukjes en evaluatieverslagen zijn geheim. Dat het anders kan, bewijzen de Verenigde Staten, waar alle rapporten openbaar zijn.

De overheid is nalatig en zet zo het parlement schaakmat: het hele energiebeleid en vooral het afvalbeleid zijn niet gestoeld op enig beleidsdocument, op evaluatie of voorgangsrapporten, zodat noch het parlement, noch de geïnteresseerde burgers zich een beeld van de toekomst kunnen vormen.

Een alternatief ?

Het kan anders. Los van de beleidsopties die de overheid moet nemen, kunnen een aantal konkrete problemen op korte termijn worden opgelost. De onderzoekskommissie moet haar werk verder zetten. Om een maximale objectiviteit te waarborgen, moet dit gebeuren in alle openheid: zowel de konklusies als de gevolgde werkwijze moeten daartoe openbaar zijn. De politieke verantwoordelijken en de bedrijfsleiding die tot op heden het nucleair beleid uitzetten, dienen onafhankelijke deskundigen in hun plaats te laten denken. Het is belangrijk dat deze deskundigen een blauwdruk ontwerpen, een energiebeleid, waarin geen ruimte meer is voor kernenergie. Het SCK kan op termijn nuttige diensten bewijzen bij het ontwikkelen van alternatieve energievormen, die een ander energiebeleid gestalte zullen geven.

De dreiging.

Het schandaal heeft een zeer beangstigend aspect: de mogelijke, tot dusver niet opgehelderde medeplichtigheid van staatssekretenissen (o.a. Knoops) ministers en toplui van het SCK aan de aanmaak van atoombommen in Pakistan. Tot voor kort wekte men naar buiten toe de indruk dat voldoende barrières waren opgebouwd om te verhinderen dat dictaturen als Pakistan zich zouden ontplooiën tot kernmacht. Deze maatregelen getuigen van naïviteit of van misdadig opzet. Men kan immers verwachten dat dergelijke regimes alle middelen te baat zullen nemen om kennis en plutonium te verwerven. In België is het niet moeilijk om plutonium te ontvreemden. Het Belgisch kernprogramma produceert 1 ton plutonium per jaar. Bij de opwerking kan 1% niet geïnventariseerd worden. In Belgionucleair zouden de procesverliezen per jaar oplopen tot 8 kg. De controles van Euratom en het IAEA zijn niet waterdicht bij gebrek aan personeel en een onvoldoende onafhankelijkheid van de controlediensten. In Mol zelf kan jaarlijks 200

g Plutonium verdwijnen in het afval. Kritici hameren er steeds op dat dit plutonium niet geschikt zou zijn voor het vervaardigen van kernwapens. In 1977 echter bewezen de Amerikanen het tegendeel. Zij brachten dat jaar een bom tot ontploffing, geladen met plutonium uit een gewone reaktor. De Westerse wereld doet steeds of haar neus bloedt, maar zij speelt intussen het spelletje mee: omwille van commerciële en politieke belangen spelen zij mee in de wereldwijde verspreiding van kennis en materiaal.

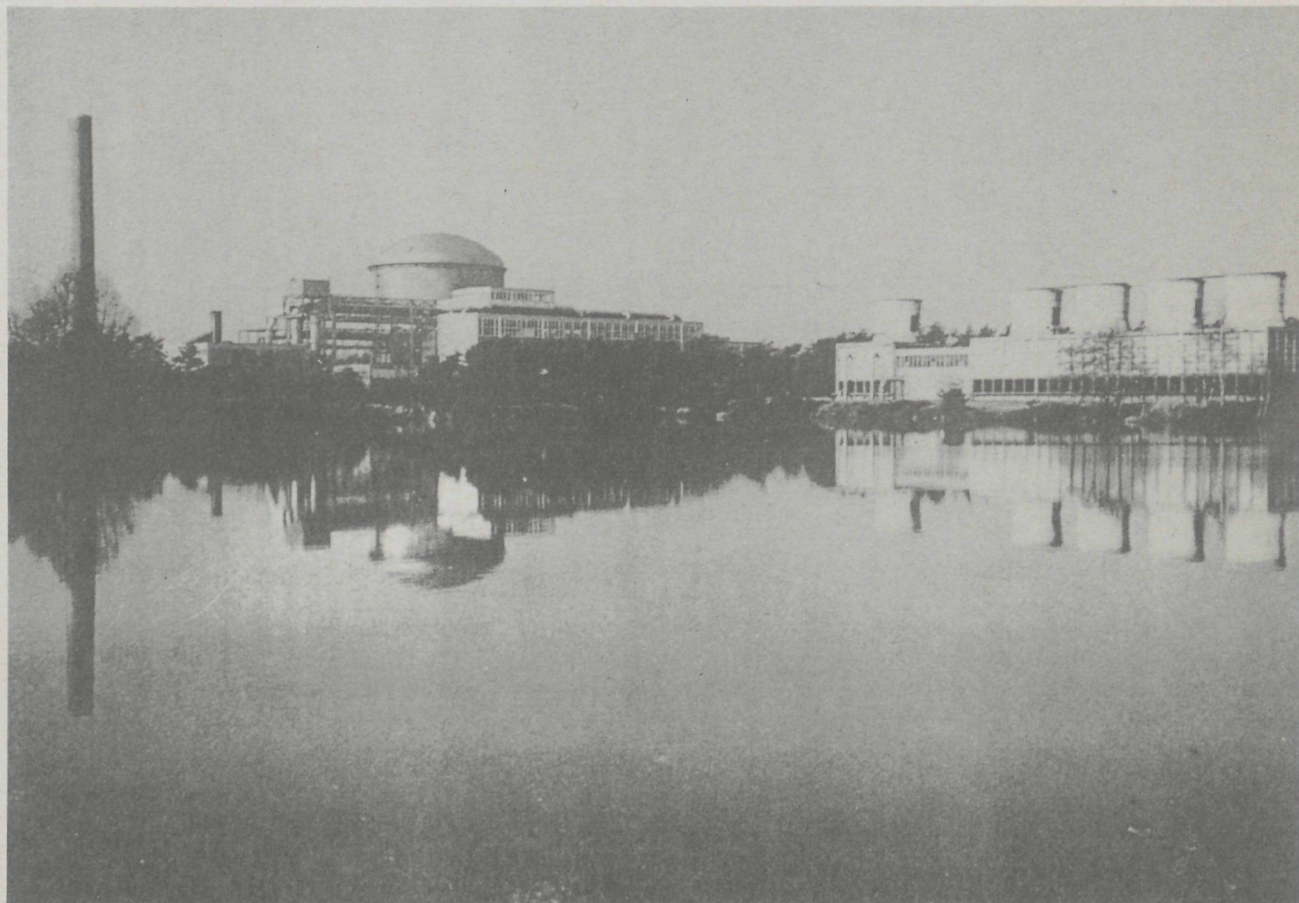
Verdomhoekje

Tsjernobyl, Harrisburg, Windscale, problemen in opwerkingsfabrieken, en het recente afvalschandaal maken duidelijk dat kernenergie een dood en dodend spoor is. Een ander energiebeleid is mogelijk, indien men de groei van het verbruik wil verminderen, tot staan brengen en terugdringen. Het energieverbruik, en vooral het elektriciteitsverbruik kunnen zonder merkkelijk comfortverlies verminderen, als men de enenergieverliezen beperkt, het aanbod van energie aanpast aan

de vraag en energievriendelijk verkeer voorrang krijgt. Voor de industrie vraagt dit een omschakeling van energie-intensief naar arbeidsintensief en hoogtechnologisch.

Kernenergie kan geleidelijk uitdoven, indien men centrales bouwt waarvan warmte en kracht te gebruiken zijn: nieuwe elektriciteitscentrales met ontzwavelingstechnieken, wervelbedcentrales of gasturbines. Iedere regering kan onmiddellijk het energieverslindend verwarmen op elektriciteit verbieden en besparingsvriendelijke tarieven invoeren. Instellingen als het SCK zouden daarvoor de nodige know how kunnen leveren, als een model-onderzoeksinstituut, waar de activiteit toegespitst is op milieuvriendelijk energie produceren. Kernenergie hoort tenslotte thuis in het verdomhoekje.

Guido Steenkiste

FALITSEN

● De promotoren van de Europese Milieu - entente hebben, op grond van de vaststelling dat Europa anno 1992 ook het Europa van het milieu en de ecologie moet zijn, een beweging op stapel gezet die in het kielzog van het Europese milieujaar een zo groot mogelijk aantal politici van allerlei pluimage moet bijeenbrengen en, naast deskundigen, verenigingen en personen die menen dat economische ontwikkeling en bescherming van het milieu onvermijdelijk met elkaar verbonden zijn.

● De komende vijftig jaar zullen zo'n 15.000 mensen in de USSR aan kanker overlijden als gevolg van de ramp in Tsjernobyl.

● West-Duitsland moest in april afrekenen met een stankgolf. Door de overvloedige regenval van de voorbije maanden kon de gier die op de akkers werd gestort, niet in de bodem trekken. In steden als Frankfurt en Keulen was het soms niet te harden van de stank. "De mensen zijn de gezonde boerenlucht niet meer gewoon," merkte een plaatselijke funktionaris droogjes op.

● In West-Duitsland en Nederland blijft de olijfolie zorgen baren. In olie die uit Italië en Spanje is ingevoerd wordt het kankerverwekkende PER (perchloorethyleen) aangetroffen. Het Belgisch departement van Volksgezondheid onderzoekt verdachte olijfolie.

● Het metaangehalte in de lucht neemt gestadig toe. Volgens onderzoekers van de universiteit van Californië is de hoeveelheid metaan de jongste tien jaar met 11% gestegen en is verdubbeld in de afgelopen 200 jaar. Metaan ontstaat bij het vergaan van organisch materiaal in een zuurstofloze omgeving. Dit kan leiden tot een stijgend watergehalte in de stratosfeer. De ijskristallen die daaruit voortkomen spelen dan weer een rol bij de versnelde afbraak van de ozonlaag.

● De Amerikaanse firma Du Pont, producent van een kwart van de chemische stoffen die de beschermende ozonlaag rond de aarde aantasten, zal de produktie daarvan stopzetten. De overschakeling op minder schadelijke drijfgassen zal echter minstens 5 à 7 jaar in beslag nemen.

● Als alternatief voor de afvalverbranding op zee zullen grote bedrijven zoals Janssen Pharmaceutica, Solvay, Bayer, de Limburgse Vinylmaatschappij en NL Chemicals eigen verbrandingsinstallaties bouwen. Kleinere bedrijven als Agfa-Gevaert zullen een beroep doen op INDAVER, de installatie van de Vlaamse Gemeenschap. Vraag: wie en hoe zal men controle uitvoeren op de verbranding in die privé-ovens?

● Autobezitters in het vorstendom Lichtenstein moeten tot eind 1989 geen wegenbelasting betalen indien hun voertuig over een "milieuvriendelijke" motor beschikt. Daarnaast is het openbaar vervoer in het ministaatje sinds 1 januari volledig gratis.

● Kringlooppapier is even goed als wit papier, ook om te bedrukken en te kopiëren. Duits onderzoek wijst zelfs uit dat kringlooppapier minder stof afgeeft dan houtvrij wit papier. Bij aanschaf van grote hoeveelheden is het bovendien goedkoper.

PVH

INDAVER OP HET LIJF

Op 29 februari jl. gaf de vereniging voor Belgisch-Nederlands Grensoverleg Regio Antwerpen (BENEGORA v.z.w.) tijdens een perskonferentie haar bedenkingen bij Indaver, het verwerkingsbedrijf dat zich zal bezighouden met de verbranding van industrieel afval. Indaver werd in de media aangekondigd als dé oplossing voor ons afvalprobleem; Benegora heeft daar haar bedenkingen bij en wil even met het zoutvat strooien.

Wat is Indaver?

Indaver is een n.v. met een startkapitaal van 535,5 miljoen frank, ter beschikking gesteld door OVAM, de GIMV (Gewestelijke Investeringsmaatschappij van Vlaanderen), het SCK en de scheikundige nijverheid (15 bedrijven eind '87; waaronder bv. PRB, Solvay, T.C. Agfa-Gevaert). De n.v. werd als exploitatievennootschap opgericht op 24 oktober 1985. Het investeringsprogramma vermeldt een uiteindelijk kapitaal van 1,65 miljard frank. Indaver is een samenvoeging van de know how van OVAM en het wetenschappelijk onderzoek van het SCK en een reeks bedrijven uit de privé-sektor.

Hier merk je dat het er o.m. op neer komt dat Indaver tegelijk rechter en partij is: rechter omdat ze vergunningen aflevert en misbruiken controleert (via OVAM), en partij omdat ze een concurrent is van privé-afvalverwerkingsbedrijven.

Na onderzoek van een dertigtal mogelijke vestigingsplaatsen werd uiteindelijk gekozen voor het terrein "Nieuwland" in het noorden van de Antwerpse haven, vlakbij de fameuze Antwerpse stedelijke stortplaats van de Hooze Maey. Daarbij waren o.m. van doorslaggevend belang: ver gelegen van de woonkernen en dichtbij de bedrijven, die dan nog de warmte-energie kunnen kopen die bij Indaver vrijkomt.

De werken begonnen in augustus '86. Met o.m. 320.000 m³ zand werden de terreinen bouwklaar gemaakt. Daarop verrijzen gebouwen en stortplaatsen om de afval te verwerken:

- één derde wordt verbrand in een hoge temperatuur-oven (1.200 tot 1.300 °C).

Deze oven vormt het belangrijkste punt van het hele project; o.m. omdat twee derden (900 miljoen fr.) van de installatiekosten naar die oven gaan.

- één derde wordt fysico-chemisch behandeld. Schadelijke elementen uit het afval worden verwijderd (b.v. de behandeling van afvaloliën), ofwel omgevormd (geneutraliseerd, geoxideerd, gereduceerd), ofwel vastgelegd (geïmmobiliseerd, gestold).

Bedoeling daarvan is dat de reststoffen schadeloos (biologisch niet beschikbaar) worden en dus op de Indaver-stortplaats kunnen belanden.

- één derde wordt gestort. Een dubbel draineringssysteem, een plasticfolie en een kleilaag verhinderen het contact van het gestorte afval met bo-

dem- of grondwater en moeten beletten dat ook het vanuit de bodem opstuwende water zich gaat mengen met het afval. Indaver aanvaardt niet alle afval om te storten (o.a. afhankelijk van de giftigheid, uitloging, brandgevaar aantasting folie,...) en bovendien komen massale afvalbergen zoals slib en vliegashaven evenmin in aanmerking.

Indaver beschikt ook over een waterzuiveringsinstallatie, al gaat het hier om een relatief klein zuiveringsstation.

Ongeveer begin 1990 hoopt Indaver volledig te werken; de afdeling fysico-chemie treedt eind 1988 in werking, terwijl de verbrandingsinstallatie gepland is voor het vierde kwartaal van 1989.

Geen enkel bedrijf kan worden verplicht om van de Indaverinstallaties gebruik te maken om hun afval kwijt te raken. Indaver neemt zich wel voor om de milieuwetgeving strikt na te leven, zodat het bedrijf een complete zekerheid en legaliteit kan bieden.

Na deze eerste kennismaking wordt het tijd voor een aantal opmerkingen van Benegora.

Het onzorgvuldig bedrijfsbeheer

Hieronder wordt verstaan het nalaten van het nemen van adequate maatregelen tegen voorziene ongevallen, storingen en alle afwijkingen van de standaard-bedrijfvoering, gezien tegen het licht van mogelijke gevolgen hiervan. Wat de gevolgen betreft wordt gedacht aan situaties die leiden tot aanmerkelijke hinder of ongerustheid in velerlei vorm in het woongebied rondom het betreffende bedrijf en in het bedrijf zelf.

Onder voorziene ongevallen en storingen vallen broei, brand, gas-, vloeistof- en stofontsnappingsen en voorts verhoogde emissies en stank, die invloed hebben op de kwaliteit van lucht, bodem en grondwater, op de belasting door stank, geluidshinder en visuele overlast.

Het zal duidelijk zijn dat de elementen van een onzorgvuldig bedrijfsbeheer die zeg maar in de hele industrie typisch zijn en dan ook voortdurend tot de realiteiten behoren, in een bedrijf zoals Indaver een extra-betekenis krijgen.

Uit een groot aantal voorbeelden uit de procesindustrie lichten we o.a.:

- door ongewenste drukopbouw openscheurende leidingen.
- door corrosie aangetaste leidingen, opslagtanks.
- de onvolledige communicatie tussen ploegen.

- overbelasting van apparatuur, het overlopen van tanks.
- de verwerking van niet voldoende gespecificeerde grondstoffen.

Evaluatie veiligheid en milieu-aspekten (E.V.M.A.)

Daarnaast leidt Benegora een aantal opmerkingen af uit het E.V.M.A.-rapport van Indaver. (Het gaat hier m.a.w. over een milieu-effekt-rapport). Veel uitleg over het waarom van een installatie als Indaver staat er niet in. Hiermee wordt bedoeld het plaatsen van het bedrijf in een breder maatschappelijk kader dat verwijst naar ons omgaan met produktie, produktiewijzen en naar konsumptie, wat dan verband houdt met het afvalbeleid: gaat het om het zo goed mogelijk opvangen van de afvalstroom, of om het voorkomen van afval. In onze konsumptiemaatschappij zou het voorkomen/beperken van de afvalstroom een eerste vereiste moeten zijn bij elke activiteit. Met zo'n filosofie doen we immers een dubbel voordeel: de afvalberg groeit minder snel en de beschikbare voorraad grondstoffen slinkt aan een lager tempo. In deze kontekst kan worden vastgesteld dat bij de verbranding van een aantal kunststoffen zoals PVC (polyvinylchloride) het chloor zal worden vernietigd. Maar chloor is een grondstof; het wordt immers gewonnen via dure procédés met elektrolyse, en dat slurpt bijzonder veel energie op, dure energie geproduceerd door kerncentrales. Een aantal bedrijven, zoals BASF, slagen er wel in dit "afval" te recycleren.

Bovendien bestaat de kans dat tegen de tijd dat de verbrandingsinstallatie in bedrijf kan worden genomen (eind '89) het principe van afvalverbranding (: oxidatie) van moeilijk brandbare stoffen (o.a. gechlореerde koolwaterstoffen (KWS)) als voorbijgestreefd moet worden gezien. In dit verband kan gewezen worden op het onderzoek dat momenteel loopt aan de R.U.-Leiden (prof. R. Louw) naar afbraak van gechlореerde KWS, niet door verbranding maar door thermolyse met behulp van waterstof: het "hydrodechloreringsproces". Dit proces zou vlugger verlopen én bij temperaturen die honderden graden lager liggen.

Volgens prof. Louw is de methode ook veilig, en is het hoogst onwaarschijnlijk dat dioxines kunnen ontstaan, iets wat bij verbranden nooit mag uitgesloten worden. Een evaluatie op een pilootinstallatie (Duphar) zou momenteel uitgevoerd worden.

Over het transport wil Benegora nog een apart woordje kwijt. De vraag wordt gesteld hoe het verkeer op de havenweg en eventueel door de nabije dorpscentra zal verlopen eenmaal deze -of een uitgebreide- Indaver op volle toeren draait. Welke extra-voorzieningen inzake optreden bij ongevallen zal dit meebrengen voor politie- en brandweerkorpsen van de buurt? Is een strikt verkeerscirculatieplan voor dat soort transporten niet uiterst wenselijk en nodig? En wat met de aanvoer per trein en per schip, en met de eventuele overslag in dat verband?

Na het lezen van het E.V.M.A.-samenvattingsrapport (=wat publiek gemaakt wordt) blijf je duidelijk nog met een aantal vragen zitten.

Dé oplossing ?

Via de pers (en het beleid) wordt de lof gezongen van Indaver nog voor de installatie werkt; nochtans blijkt uit een aantal cijfers de relativiteit van het project.

Aanvankelijk zal de verbrandingsinstallatie van Indaver 'slechts' ca. 45 000 ton afval verbranden van de ongeveer 240 000 ton afval die jaarlijks voor verbranding in aanmerking zouden komen (ca.

19% dus).

Bovendien kan men zich afvragen of verbranding in het algemeen dé manier is van afvalverwerking: datgene wat niet overblijft als reststof (assen) wordt in de lucht gedumpt. In het geval van Indaver blijkt uit de verhouding tussen de aangevoerde en de resthoeveelheden de relativiteit van deze verwerkingsmethode: 45.000 ton afval leveren na verbranding 32.000 ton reststof (asse en filterstof).

Milieu-impakt van de verbranding.

In de inleiding van het EVMA-samenvattingsrapport kan je lezen dat: "Indaver zelf uiteraard geen belasting mag vormen voor zijn omgeving". Nochtans moet men ervan uitgaan dat verbranding van afvalstoffen hoe dan ook een milieu-impakt op de omgeving heeft.

Vragen daarbij zijn:

a. Hoe groot is deze milieu-belasting?

b. Hoe groot is de reeds bestaande milieu-belasting?

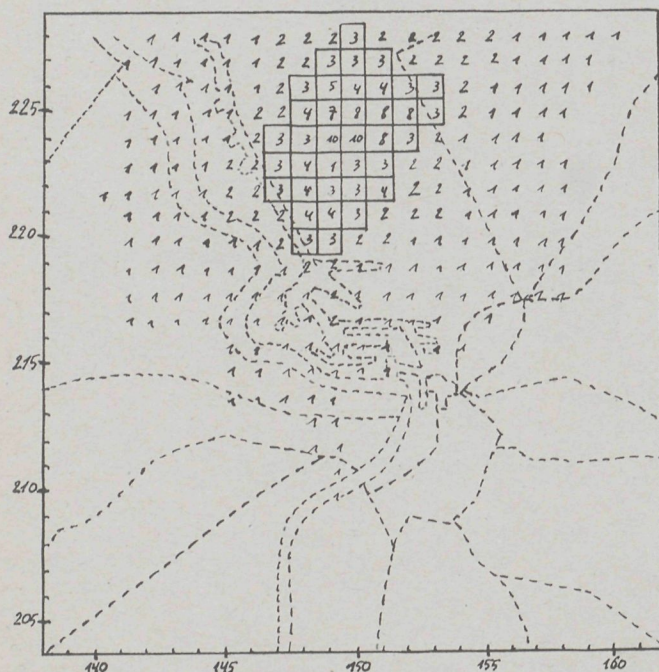
c. Wat is het kumulatieve effect?

In het EVMA-rapport worden berekeningen gemaakt voor de belasting van de omgeving (immis-

sie) door volgende pollutanten: chloride (Cl⁻), zwaveldioxide (SO₂), fluoride (F⁻), koolstofmonoxide (CO), stof en zware metalen.

De gevonden immissie worden dan vergeleken met de reeds bestaande immissie, doch enkel voor SO₂ zijn hier kwantitatieve gegevens beschikbaar en is de evaluatie mogelijk. Voor CO, NO_x, Cl⁻, F⁻, stof en zware metalen zijn geen kwantitatieve gegevens beschikbaar en kan daarom geen evaluatie, laat staan een milieu-impakt-studie, gebeuren. De kennis van o.m. omvang en plaats van eventuele andere emissiebronnen is dus een must voor een milieu-impakt-studie, maar dit is ook van belang voor de keuze van de normen die moeten gebruikt worden.

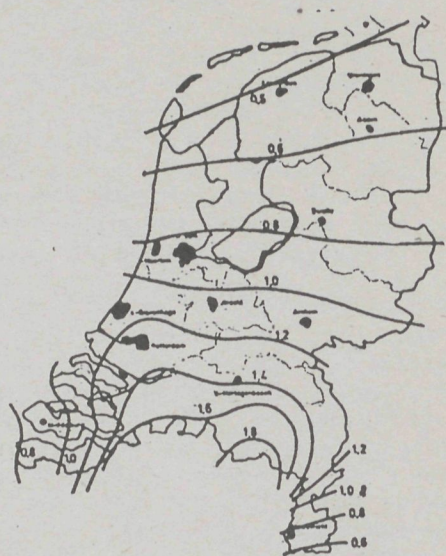
De veel gerefereerde TA-Lüft-normen voorzien nl. in aanzienlijk strengere immissienormen, indien het gebied waar de nieuwe bron (i.c. Indaver) voorzien wordt, reeds een belangrijke belasting voor een aantal pollutanten bestaat.

Gemakshalve besluit men in het EVMA-rapport voor bv. cadmium: "Deze norm van de bijkomende impakt is, konform de TAL, slechts van toepassing indien de totale Cd-depositie de waarde van de 5 $\mu\text{gCd}/\text{m}^2$ dag bereikt. Vermits dit hier niet het geval zal zijn, is deze norm (0,15 $\mu\text{gCd}/\text{m}^2$ n.v.d.r.) hier niet van toepassing"...

Omdat er geen metingen bekend zijn, gaat men er gemakshalve van uit dat er in het gebied van de Indavervestiging geen andere Cd-bronnen hun vracht de lucht inpompen.

Men vergeet dan wel de grootschalige Cd-verontreiniging die in Vlaanderen (o.a. met zijn belangrijke non-ferro-industrie) bekend is (zie rapporten van I.H.E. en R.I.V.M. (NL)).

Verschillende studies geven voor België (of directe omgeving b.v. Noordzee-Belgisch kontinentaal plat) achtergrondbelastingen voor Cd in een orde van grootte van 5 $\mu\text{gCd}/\text{m}^2$ dag. Deze waarde komt overeen met de maximale Cd-belasting volgens TAL. Indien deze belasting reeds bestaat, mag Indaver niet meer belasting veroorzaken dan 0,15 $\mu\text{gCd}/\text{m}^2$ dag i.p.v. 5 $\mu\text{gCd}/\text{m}^2$. Volgens het EVMA-rapport zelf wordt aan deze waarde niet voldaan.

Nu is van Cd, vergeleken met de meeste andere zware metalen (uitzondering voor o.a. lood en kwik), reeds heel wat bekend. Het stapelt zich op in levende organismen en is erg toxisch. Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie veroorzaakt cadmiuminname bij hoge doses niernekrosen (beschadiging van bepaalde gedeelten), beenderziekten en beenderweekheid die leidt tot skeletmisvorming en pseudobreken. Langdurige blootstelling aan lage doses kan prostaatkanker veroorzaken en allerlei nierkomplikaties. Daarnaast bestaat het vermoeden dat cadmium het reactievermogen en de intelligentie negatief beïnvloedt (lood zou deze effecten nog kunnen versterken).

Met het oog op deze risico's vindt Benegora het Antwerps havengebied ekologisch niet de meest gunstige inplantingsplaats voor Indaver, gezien de reeds bestaande achtergrondconcentratie. Indaver moet zijn emissies in overeenstemming brengen met de TAL-normen en indien dit niet mogelijk

blijkt (er gebeurt reeds een verregaande rookgas-zuivering) moeten er zodanige maatregelen komen dat de achtergrondconcentratie sterk naar beneden gaat. In het EVMA-rapport zijn ook enkele belangrijke leemtes in het onderzoek naar de uitstoot van pollutanten:

-Over arseen en kwik b.v. geen woord. Toch zijn beide erg giftige stoffen, zeer vluchtig en ze kunnen gemakkelijk uitgestoten worden via de schoorsteen, en in de waswaters terechtkomen.

-Op Indaver zullen naar verwachting ca. 8.000 ton afvaloliën (inklusief motoroliën) verbrand worden. Het metaal molybdeen (belangrijk motorolieadditief) vormt door verbranding het giftige MoO₃. Ook hierover wordt niet gerept.

-De uiteenzetting i.v.m. emissies van dioxines (1/2 blz) bevredigt in het geheel niet, en roept meer vragen op dan het beantwoordt.

Een andere merkwaardige hersenkronkel van de Indaververantwoordelijken betreft de schoorsteenhoogte. In het EVMA-rapport wordt meermaals verwezen naar het feit dat een hogere schoorsteen (b.v. 90m) een relatief belangrijke verbetering zou geven voor de fluoride- en chloridebelasting boven Stabroek (immissie). Zeker bij storingen zou dit voordeel beduidend zijn. Nochtans kiest men uiteindelijk toch voor de 60 m schoorsteen. Hoewel een hogere schoorsteen beter is voor o.a. het vee in de omliggende weiden, komen we met deze vraagstelling opnieuw in het straatje van de symptoombestrijding terecht. Door het verhogen van de schoorsteen verminderd wel de concentratie aan de grond (immissie), maar de concentratie van de uitstoot van de schoorsteenmond (emissie) blijft even hoog.

Over de gevolgen van deze symptoombestrijding van bijvoorbeeld de SO₂-emissie in de midden-Europese landen kan men zijn licht eens opsteken in de Skandinavische landen tijdens een rustige wandeling langs één van de vele dode meren. Het zijn dus niet alleen de immissies die naar beneden moeten, maar in de eerste plaats de emissies (en daardoor automatisch de immissies).

Persmap

De geïnteresseerde lezers die dieper willen ingaan op de relativiseringstheorie van Benegora kunnen een persmap aanvragen (150 fr.) op het Documentatiecentrum, Oud-Broek 2, 2090 Stabroek-Putte, tel. 03-665 21 37. In deze map vind je ook nog de briefwisseling met de verschillende instanties; o.a. over het nooit uitgebrachte advies van OVAM en de vergunningsaanvraag van de N.V. INDAVER.

Geert Van den Broeck

EERSTE ROELAND DIRKS-PRIJS UITGE- REIKT

Vorig jaar werd door Staatssecretaris Miet Smet de Roeland Dirks-prijs ingesteld. Roeland Dirks is genoegzaam bekend bij de lezers van dit blad als sekretaris-generaal van de Bond tot 1983 en als stichter van ditzelfde blad. Hij overleed op tragische wijze vorig jaar ten gevolge van een verkeersongeval. Ter zijner gedachtenis werd deze persprijs voor een verdienstelijk milieujournalist in het leven geroepen. De eerste laureaat werd Walter de Taeye, milieujournalist bij Het Volk. De jury wees in de motivatie van zijn beslissing op zijn kennis, boeiende en bevattelijke schrijfwijze waaruit een duidelijk engagement blijkt, zijn verslaggeving die een totaalbeeld weergeeft o.m. door alle partijen aan bod te laten komen en het feit dat de milieuberichtgeving in zijn krant uitgebouwd wordt tot een volwaardige verslaggeving.

Wat ons betreft: een verdiende proficiat, Walter.

DVM

FRONTLIJN

De CFK-story

Omdat stilaan iedere wetenschapper moet toegeven dat de ozonlaag wel degelijk door CFK's wordt afgebroken (een vermoeden dat reeds veel langer bestond), heeft de spuitbus-industrie geen enkel (schijn)excuus meer om zich achter te verschuilen om niet van de CFK's als drijfgas af te stappen.

In het vorig nummer van Milieurama kon je lezen over de pogingen die de Bond gedaan heeft om gesprekken te beginnen met de producenten; én de zeer matige respons hierop.

Daarom willen wij onze lezers een brok informatie bezorgen die het mogelijk moet maken om hun koopgedrag op een milieuvriendelijke manier bij te schaven. Hieronder vind je namelijk een lijst die onlangs in Test-Aankoop-Magazine verscheen; hij geeft aan welke spuitbussen freonen (CFK's) bevatten en dus absoluut te mijden zijn.

Voor praktisch alle producten die in spuitbusverpakking in de handel gebracht worden, bestaan alternatieven die bijna altijd goedkoper zijn. Soms zijn ze wat minder handig, maar de bescherming van een onvervangbaar UV-schild is wel een kleine opoffering waard. Zo zijn er bv. tubes, soepele flakons, mechanische verstuivers, penseeltjes, sticks,...

Bovendien zijn er nu ook milieuvriendelijke spuitbussen op de markt. Zo produceert de Nederlandse firma Airspray International spuitbussen waarin het drijfgas uit gewone lucht bestaat, die je er zelf inpompt, ongeveer zoals bij een plantenspuit. Je moet maar eens navraag doen bij een drogisterij, grootwarenhuis of kapper in de buurt.

SPUITBUSSEN: WELK DRIJFGAS ?						
FABRIKANT	MERK en/of BENAMING	OPGEGEVEN TOEPASSING	Volume (cc)	BEVAT		
				Phys (1)	Freon (1)	Conformbareassen (2)
						driften (3)
Voedingwaren						
DEBIC		geslagen room	241	84		SO
NOVA		verse room	250	84		SO
Voor de doe-het-zelver						
ALTONA		afbijtmiddel verf	400	299	●	
CRC	2.25 electro	onderhoud van de elekt. uitrusting	50	115	●	
CRC	3-36 anti-corrosion	bescherm en reinigt metaaloppervl.	500	375	●	▲
CB		smerend silicone	400	285	●	
CB	acrylaat spray	lak-schuifolie blauw	400	189	●	
GEB		vaseline olie sloten	125	315	●	
GEB	teflon spray	droogsmeermiddel	150	13	●	
HENKEL	Sista	isolatieschuim voor de woning	500	189	●	
HOLT LLOYD	Stat pilote	anti-water voor elektr. ledingen, batter.	200	129	●	▲
HOLTS		anti-mist voor de auto	200	129	●	▲
KONTAKT CHEMIE	Repar-pneu	herstelt platte banden	400	375	●	
KONTAKT CHEMIE	Kalio 75	voor spel fout zoeken	200	177	●	
KONTAKT CHEMIE	Kontak 60	reinigingsmiddel voor ontgrijspl. pl.	400	340	●	
KONTAKT CHEMIE	Solvent 50	voor het verwijderen van zelfdevers	200	201	●	
KONTAKT CHEMIE	Tuner 600	tuner-reiniger	400	218	●	
KONTAKT CHEMIE	Video 90	reinigingsmiddel magnetische oppervl.	200	217	●	
MOTIP		acryl lak	400	295	●	
MOTIP	hoogglans	aluminium voor auto's	400	295	●	
MOTIP	zilverglans	aluminium voor auto's	400	295	●	
POLY FILLA	Endurmet	spuitplamuur voor vloeren	250	199	●	
PRESSOL		kettingsmering	200	179	●	
SIMONIZ	Trim & tyre shine	herstelt het uitzicht van plastic rubber	100	245	▲	
TERGON		steenslagbescherming	500	235	▲	
TERGON		spuitplamuren	150	285	●	▲
TXI	Decalou	smeermiddel	75	109	●	
UNIVERSAL	Dopp oil	beschermte tegen roest	400	99	●	
UNIVERSAL	multi purpose oil	vochtwerende smeermiddel	200	95	●	
VALMA	Sol-free	ontdooit auto'sloten	25	89	▲	
VALVOLINE	Tectyl	antiroest voor auto-onderbouw	600	155	▲	

Schoonmaak en onderhoudsmiddelen					
BESSEL	Dry cleaner	weefels, kunststof en leder	400	185	●
CA VA SEUL	421	ontdooier	300	99	●
CA VA SEUL	421	droogschuim voor stoffering	200	125	●
DELHAIZE	Floral	luchtverfrisser	400	67	●
CB		stijfel	250	47	●
CB	Stijfel spray	glans- en beschermmiddel	400	65	●
CB	Auto polish	tapitreiniger	600	106	●
JOHNSON	Express	meubelwas	300	99	●
JOHNSON	Favor	om sneller te strijken	400	67	●
JOHNSON	Clad & net	ovenreiniger	300	91	●
JOHNSON	Grill	rengt en doet meubels glazen	250	63	●
JOHNSON	Pledge	Anti-Tubak luchtverfrisser	300	81	●
JOHNSON	Brise	luchtverfrisser	300	85	●
JOHNSON	Brise	ontvlekker	75	113	●
KZ		reinigingsmiddel voor pindrukkers	200	185	●
KONTAKT CHEMIE	Pruster 66	schermreiniger	200	173	●
KONTAKT CHEMIE	Screen 99	droge luchtverfrisser	250	93	●
RECKITT	Harpic	ontvlekker	500	195	●
RUBSON	Cleaner	maakt textiel waterafstotend	500	195	●
RUBSON	water repel coating	ovenreiniger	300	97	●
SOLITAIRE	Decap four	reukverdrivend anti-statisch auto	300	125	●
TERGON	Cockpit spray				K
Farmaceutische producten					
CPB	Celludol	tegen furunculo's	30	161	●
CROOKES PROD.	Reflex spray	tegen spier- en gewrichtspijn	200	225	●
FISONS	Lomudal	inhalator voor astmalers	5.6	535	●
NICHOLAS	Derma spray	antiseptische oplossing	110	149	●
ODOL		mond spray	15	63	●
THERAPEUTICA	Soltrales	voetverzorging	125	198	●
Cosmetica					
BAYER	Autan	huidspray tegen muggen	100	183	●
BAYER	Baygon	tegen vliegende insecten	400	95	●
CA VA SEUL		verdelkt knipende insecten	300	114	●
CUPRINOL		houtverminderder	250	189	●
GAMMA	Neocide Bio-selectif	insectendoder	400	89	●
KB	KB tan	polish + insecticide voor planten	200	125	●
LABO EUROPEEN	Itax	tegen luizen en neten	125	330	●
LESSENNES	Vitelol EC2	verdrift hond-en kat	200	114	●
PICK OUT		anti-muggen	100	249	●
VAPONA	Greene pijl	tegen vliegende insecten	365	89	●
VITAKRAFT	Flohweg	tegen insecten bij handen	150	149	●
VITAKRAFT	Milbenitol spray	tegen parasieten in de vogelkooi	150	229	●
Schoonmaak en onderhoudsmiddelen					
BIENDAX	To San	parfum voor interne hygiëne	150	107	●
DE VALLOU	Haarspray	haarlak	400	55	●
DELHAIZE		scheerschuim	250	63	●
ELIDA GIBBS	Axe	eau de toilette, deodorant	150	175	●
ELIDA GIBBS	Impulse	parfum en deodorant	75	124	●
ELIDA GIBBS	Roxona	deodorant nr 17	150	103	●
ELIDA GIBBS	Sureak	Styling mousse	200	149	●
GAMMON		deodorant, eau de toilette	150	169	●
GLETTE	Foamy	scheerschuim	200	75	●
HENKEL	Poly swing	haarlak	300	127	●
JEX GROUP	Imara	onthaarspray	150	275	●
LIMARA	Oriental garden	deo en parfum	75	109	●
L'OREAL	Elbett	haarlak	200	137	●
L'OREAL	Free Style	vormhoudend haarschuim	125	192	●
MAKE UP		glitter spray	75	179	●
NESTLE LE MUR	Colospray	zilverglans voor het haar	100	192	●
PALMOLIVE	rapid shave	scheerschuim	200	75	●
PHAS		after sun lichaamsmousse	150	275	●
PHAS	Touque	huid geschuifolie	100	415	●
PHAS	ultra-brun	zonne-olie	200	445	●
L.O. BELGILUX	Rosa net	haarlak	400	69	●
SCHOLL		voetverfrisser	150	179	●
SCHOLL		antitranspiratie (voor voeten)	150	179	●
SCHWARZKOPF	Junior	Styling foam	150	135	●
SCHWARZKOPF	Lemon	Droogshampoo	150	97	●
VINOLIA	Denam	deodorant voor heren	150	149	●
WELLA	Bellady	schuimdekking voor het haar	34	173	●
Allerlei					
FLUIDE GLACIAL	fluide glacial	farce	200	175	●
KONTAKT CHEMIE	paukdar 21	schertartikels	200	199	●
ORPHEE	"come du supporter"	schertartikels	350	255	●
PICARD	serentine	schertartikels	100 g	125	●
ROYAL	essence-spray	benzine voor aanstekers	150	47	●
ROYAL SANDERS	festival	glitter spray (voor feest)	75	195	●
SCO	nope magie	kunstneeuw (voor feest)	150	135	●
UC system	moogrup	voor een betere baanvatheid	450	345	●

(1) ● Vervallende freonen 11, 12 of 114 (vermeiden de ozonlaag)

(2) ▲ Ethaan, propaan en n-pentobuthaan

(3) S = stikstof, K = koolstofdioxide, SO = stikstofdioxide

Deze lijst werd overgenomen uit Test-Aankoop-Magazine nr 299 - april '88, blz 25.

B E R I C H T E N

KINDEREN ONTDEKKEN HET PLATTELAND

De Westhoek staat synoniem voor platteland. Om de kinderen eens zo'n stukje platteland te laten ontdekken, stippelden de V.V.V.-Alveringem en Samenlevingsopbouw een speurwandeling met begeleidend speurboekje voor de 3e graad lager onderwijs uit.

Aan de hand van een wegbeschrijving en kaart kunnen de kinderen zelfstandig een wandeling maken door de meest typische plattelandsgemeente in Vlaanderen, Alveringem, waarbij heel wat achtergrondinformatie wordt gegeven. Voor scholen een unieke manier om in klasverband een stukje Westhoek te ontdekken. Voor gezinnen een gelegenheid om ontspannen wandelend een nieuwe streek grondig te verkennen.

Het speurboekje is te verkrijgen bij de V.V.V.-Alveringem, Dorp 1, 8190 Alveringem. Tel. 058/28 81 57 en op de Blankaart, Iepersesteenweg 56, 8178 Woumen. Tel. 051/54 51 97. Het boekje kost 30 fr. (vanaf 15 exemplaren 20 fr.) + 26 fr. port. Bestellen kan ook via overschrijving op rekeningnummer 476-6210221-82 van V.V.V.-Alveringem of 001-0889815-13 van Samenlevingsopbouw Veurne-Diksmuide.

LG

EEN RIJKSDAALDER VOOR HET WAD

De Nederlandse landelijke vereniging tot behoud van de Waddenzee zoekt extra geld om haar aktiepot te vullen. Door overheidsbezuinigingen werden de subsidies voor dit jaar sterk teruggeschoefd. Met de aktiespaarpot wil de waddenvereniging de uitvoering

van de besluiten van de Noordzeekonferentie op de voet volgen en activiteiten op touw zetten tegen de waterverontreiniging. Ook wordt dit jaar een inventaris opgesteld van de luchtverontreiniging en wil de Waddenvereniging zich toespitsen op de gevolgen van de broeikasfeffekt (stijging van de zeespiegel). Financiële steun is welkom op rekeningnummer 1726195 van de landelijke vereniging tot behoud van de Waddenzee, Postbus 90 8860 AB Harlingen.

PVH

ELEKTRONISCHE NATUURGIDS

In het 80 ha grote natuurgebied Molsbroek te Lokeren werd een bezoekerscentrum ingericht, waar mensen bij hun bezoek aan het reservaat op een aktieve wijze informatie kunnen opdoen. Het geautomatiseerde centrum is een projekt dat vorig jaar in het kader van het Europees Jaar van het Leefmilieu werd opgezet, met steun van IBM, die de computers leverde. Aan de hand van een vraag- en antwoordspel kan de bezoeker inzicht verwerven in voorwerpen uit de natuur. Worden alle vragen juist beantwoord, dan ontvangt de speler een gedrukt natuur-brevet.

Voor meer informatie en het aanvragen van geleide bezoeken kan men steeds terecht bij het Bezoekerscentrum Molsbroek te Lokeren, tel. 091/48 30 20.

PVH

STANKOVERLAST IN HET ANTWERPSE BLIJFT

In het februarimaandrapport van het BUXUS II-projekt is er geen verbetering merkbaar in vergelijking met de resultaten van februari 1986 (BUXUS I-projekt). Integendeel, het aantal stankregistraties is met meer dan een faktor 10 toegenomen. Eind januari is de werkgroep lucht gestart met stankwaarneming 's nachts.

Benegora roept nogmaals op om bij stankoverlast (ook 's nachts) gebruik te maken van het milieuklachtennummer: voor Brabant 073-133838 of voor Antwerpen 101.

DR

WAAR BLIJFT DE OVERHEID

BELT vraagt zich nogmaals af wanneer de overheid eens gaat optreden in het belang van de burgers.

Immers, in een rapport van het S.C.K. (periode '83-'85), dat meetresultaten weergeeft over de aanwezigheid van kankerverwekkende stoffen (vinylchloride, benzeen, 1,2-dichloorethaan, toluen) in het industriegebied Tessenderlo-Kwaadmechelen wordt gesteld dat de maximum streefwaarden erg overschreden werden.

Nu blijkt dat de overheid het T.C.-dossier weer eens in de doofpot tracht te stoppen, wil BELT de zaak in het openbaar

brengen zodat de overheid verplicht wordt om op te treden. Ondertussen is er in Tessenderlo een onderzoek gestart naar het aantal kankergevallen in de gemeente, waarvan de resultaten pas binnen enkele jaren zullen bekend zijn.

Daarnaast stelt BELT een alternatief voorop op het ontwerp van gewestplan van ex-minister voor Ruimtelijke Ordening Jean Pede. Op dit voorstel is echter ook geen respons gekomen vanwege de overheid.

SS

MINDER CFK'S IN SPUITBUSSEN

De Staatssekretaris voor het milieu, mevrouw M. Smet, heeft een overeenkomst gesloten met de Belgische producenten van spuitbussen om tegen 1/1/'90 het gebruik van de ozonvretende CFK's in spuitbussen met 90% te verminderen. Spuitbussen betekenen 50% van de toepassing van CFK's in ons land. Ons land zal hiermee vooruitlopen op de overeenkomst van Montreal die voorziet in een vermindering met 50% vanaf 1998. Een positief resultaat dus.

Er blijft echter toch nog werk aan de winkel om tegemoet te komen aan de eisen van de milieubeweging (90% reductie van alle CFK's tegen 1992). De overeenkomst van Montreal is immers onvoldoende om een effectieve bescherming van de ozonlaag te garanderen. Ook voor andere toepassingen (aanmaak isolatieplaten, koelinstallaties, elektronika) dienen alternatieven gerealiseerd. Ook bij het principe van vrijwillige overeenkomsten hebben we zo onze bedenkingen: ten eerste vallen de ingevoerde producten niet onder deze regeling en ten tweede zou dergelijke overeenkomst wel eens op een lemen voetstuk blijken te staan als de producenten om een of andere "economische" reden de realisatie van de overeenkomst niet meer zien zitten (cfr. Nederlandse ervaring met het vrijwillig fosfaatvrij maken van de wasmiddelen).

DVM

TREIN-TRAM-BUSWEEKEND NAAR 200.000 DEELNEMERS

De Bond voor Trein-, Tram en Busgebruikers - die overigens hun eisen inzake openbaar vervoer door middel van een memorandum aan de (in-)formateur kenbaar maakten - organiseren de zesde Trein-, Tram en Busdag dit jaar samen met de Waalse tegenhanger RAPD. Een opgroep wordt gericht aan gemeentebesturen, VVV's, verenigingen en firma's om op gebied van sponsoring, animatie of natuurverkenning bij te dragen tot het succes van de kijk- en rijkraant, die bij deze gelegenheid op 200.000 ex. wordt uitgegeven. Kontakt kan worden opgenomen met BTTB, Vaartstraat 124, Leuven, tel. 016/23 94 65.

LG

MILIEUDOORLICHTING VOOR ELKE GEMEENTE

In opdracht van Staatssekretaris Miet Smet begon het studie-bureau Belconsulting in februari met een grondige milieustudie van Roeselare, Lokeren en Chimay; drie steden die fungeren als pilootgemeenten voor dit projekt.

Bedoeling is via het hele opzet van milieu-audits een standaardmethode voor milieudoorlichting te ontwikkelen, die door elke gemeente die zijn milieubeleid ernstig neemt, kan toegepast worden.

De studie streeft in feite een volledig overzicht na van alle objectieve gegevens van de elementen die een invloed hebben op het leefklimaat van een gemeente. Zij bevat een beschrijvend en een beoordelend gedeelte en sluit af met een aantal specifieke aanbevelingen naar de betrokken gemeente toe.

GV

'PLAN OOIEVAAR'

Het Nederlandse Wereld Natuur Fonds heeft, samen met de zusterorganisaties WWF van Duitsland, Frankrijk en Zwitserland, aangekondigd mee te werken aan het 'plan ooievaar' voor de natuurontwikkeling langs de gehele lengte van de Rijn. Het plan schetst voor het Nederlandse rivierenland hoe natuurontwikkeling op gang gebracht kan worden. Juist in de uiterwaarden kunnen zich - o.a. door het uit productie nemen van landbouwgronden -, natuurwaarden ontwikkelen, zeker indien ook het natuurlijke overstromingsregime hersteld wordt. De verwachting is dat op termijn soorten als de zwarte ooievaar, het edelhert, wildzwijn en, mits een handje geholpen, ook eland zich weer langs de Rijn kunnen vestigen. Voor meer informatie: WWF-Nederland, Postbus 7, 3700 AA Zeist. Tel. 03404-22164

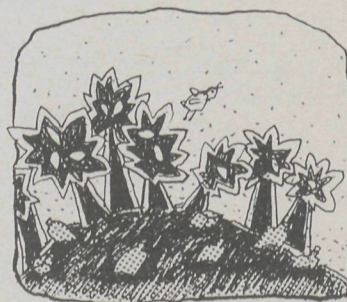
LV

BOSAANPLANTINGEN

Bij het Aktiekomitee Red de Voorkampen zijn enkele aanmeldingen bekend geworden van mogelijke bosaanplantingen op vroegere stortplaatsen.

Het Komitee zal aan zulke aanplantingen geen medewerking verlenen, en waarschuwt voor deze al te doorzichtige volksmisleiding.

Immers, twee jaar geleden bleek uit een Duits onderzoek dat geen der 350 onderzochte stortplaatsen nog tot enig "gebruik"

aanleiding kon geven; ook niet om bossen aan te leggen. Stortgebieden zijn voor altijd voor het ecosysteem verloren. Ze blijven eeuwig het omgevende ecosysteem zeer nadelig beïnvloeden.

DVA

HORMONENLOBBY

Tegen de achtergrond van de afwijzing door het Europees Hof van Justitie van de EG-richtlijn die het gebruik van groeihormonen in de veeteelt verbiedt, verbleven onlangs de landbouwoorvoerders van alle politieke fracties (behalve de groene Regenboogfractie!) van het Europees Parlement in de Verenigde Staten en dit op uitnodiging en op kosten van de Amerikaanse farmaceutische gigant Elly Lely. Een schoolvoorbeeld van lobbying waardoor de onafhankelijkheid van het E.P. in dit miljarden dossier op de helling komt te staan! Verslaggever José Happart vroeg in januari jongstleden in dit verband de bespreking van het dossier andermaal uit te stellen, aangezien "er zich nieuwe elementen aandienen". Deze "nieuwe elementen" bleken te bestaan uit een uitnodiging door één van de vier grote Amerikaanse farmaceutische bedrijven die belangen hebben in de hormonenhandel: de firma Elly Lely. De uitnodiging beoogt twee delen: enerzijds de gevolgen van de EG-richtlijn(en) op de uitvoer van Amerikaans vlees en slachtafval naar Europa (strengere normen, verhoogde kwaliteitsnormen) tegen te gaan, anderzijds de financiële positie van de multinational opererende farmaceutische bedrijven veilig te stellen. Het betreft hier een schoolvoorbeeld van lobbying: door het ingaan van verslaggever Happart en de woordvoerders van de politieke fracties op de uitnodiging van Elly Lely, komt de onafhankelijkheid van de E.P. immers erg in het gedrang. Het vertrouwen in een neutraal en afgewogen verslag, dat in

de eerste plaats oog dient te hebben voor het belang van de Europese konsument en het Europese familiale landbouwbedrijf, is totaal zoek. Euro-parlementsleden Jaak Vandemeulebroucke en Willy Kuijpers hebben intussen een schriftelijke vraag opgesteld over de kwestie.

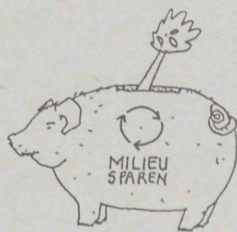
LV

HUISVUIL IS GEEN AFVAL

Door de Stichting Leefmilieu werd gestart met een nieuwe reeks edukatieve folders, "Milieusparen". In de eerste folder "Huisvuil is geen afval!" wordt het afvalprobleem behandeld. Men vindt er een heleboel konkrete tips in om onze huisvuilberg te verkleinen door hergebruik, recycling en afvalvoorkoming. Komen aan bod: verpakkingen, glas, papier, tuinafval, giftig afval, containerparken,...

De folder is gratis te verkrijgen bij de Stichting Leefmilieu, Kipdorp 11, 2000 Antwerpen, tel. 03/231.64.48. Hij ligt ook ter beschikking in alle Kredietbank-kantoren.

DS

INSPRAAK SPAAK TE MOL

De milieu-adviesraad van Mol ligt ernstig overhoop met het gemeentebestuur inzake het behoud van het natuurgebied Mol-Rauw. De milieuraad wil de inspraakmogelijkheden van de bevolking bij de toepassing van de wetgeving op de ruimtelijke ordening (in casu een BPA) nu langs gerechtelijke procedure

garanderen. Dit kost echter geld. Wie steun wil verlenen kan dit door een bijdrage te storten op rek. 001-1868538-06 van de milieu-adviesraad Diepestraat 15, 2400 Mol.

Niet voor niets pleit de Bond dat bij de oprichting van een milieuadviesraad een eigen budget (waarover autonoom beslist wordt) voorzien wordt.

DVM

FOSFORWINNING IN DE SOVJET-UNIE

VU-Europarlementsleden Vandemeulebroucke en Kuijpers dienden in het Europees parlement een ontwerp-resolutie in over de ekologisch schadelijke gevolgen van een fosforwinningsproject in de Sovjet-Unie voor de Noordzee.

Om hun landbouwopbrengsten op te drijven zoeken de Sovjets naar meer en betere landbouwinputs, zoals kunstmest. Toen men op het Pandivere Plateau in Estland grote voorraden fosfor (belangrijke kunstmest-grondstof) vond, werden als snel ontginningsplannen gemaakt.

Dit zou gebeuren door afgraven in dagbouw van dit plateau. De aanwezigheid van uranium zal er toe leiden dat het grondwater besmet zal worden door het radioactieve mijnafval. Dit verontreinigde water komt uiteindelijk in de Finse golf terecht, zodat de moeilijk afbreekbare componenten op lange termijn ook de Oost- en Noordzee zullen besmetten. Als gevolg van protesten werd de fosforwinning door de autoriteiten uitgesteld tot 1994. Ondertussen draait een proefmijn.

De VU-parlementsleden dringen er in hun ontwerp-resolutie op aan dat de EG-lidstaten en Noordzeelanden in hun onderhandelingen met de Sovjet-Unie zullen ijveren voor het afgelasten van de ekologisch schadelijke fosforwinning.

LGo

PUBLIKATIES

Kleine beer in de herfst; Keizaburo Tejima; C. De Vries-Brouwers; Haantjeslei 80, 2018 Antwerpen, tel. 03/237 41 80; 43 blz. ill., gebonden; 479 fr; boekhandel.

Een Japans sprookje in grote eigentijdse houtsneden in veelkleurendruk en met begeleidende tekst. Het thema is eenvoudig, de prenten eveneens, maar zijn er niet minder artistiek verantwoord om.

 De toekomst van de Gentse binnenwateren; samengesteld door Dirk Waelpuut; Federatie voor Milieubescherming Gewest-Gent, Coupure Rechts 168, 9000 Gent, tel. 091/23 41 77; 1988; 48 blz, geniet; 150 + 20 fr., rek.nr. 001-1499320-67. De uitgever heeft een aantal beleids mensen verzocht hun visie te geven over de schrijnende toestand van de Gentse binnenwateren.

Palen en perken in het verkeersbeleid; S.S. Akerman, R. Cuperus, F. Klijn, H.A. Udo de Haes; Rijksuniversiteit Leiden, Centrum voor Milieukunde, Postbus 9518, NL-2300 RA Leiden, tel. 00/31/71/27 74 86; 1987; 131 blz., giro 82181. Dit onderzoek verkent de mogelijkheden om normen en criteria voor milieukwaliteit in te brengen in de planning op het gebied van verkeer en infrastructuur.

 Teer- en PAK-problematiek bij onderzoek van bodembeschermingsgevallen met teerachtige stoffen; M. Visschers & K. Verschuere; Staatsuitgeverij; Postbus 20014, NL-2500 EA 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/78 99 11; 1988; 290 blz. + bijlagen, gelijmd; 47,5 gulden, giro met vermelding van ISBN 90-12-05794-9.

In de reeks 'Bodembescherming' wordt ditmaal het verschijnsel "teer" in de bodem onderzocht. Bij voormalige gasfabrieks-terreinen, creosoteerbedrijven, asfaltfabrieken enz. komt dit vaak voor.

Scharrelvarkens, weet u wel waarom?; Vereniging Milieudefensie, Damrak 26, NL-1012 Amsterdam, tel. 00/31/20/22 1366; 1987; 38 blz., geniet; 10 gulden, giro 1.995.200.

Hoewel heel wat factoren het leven van de grondgebonden veeboer zijn gaan beïnvloeden, is het kweken van scharrelvarkens geen voorbijgestreefde zaak. Het komt er alleen op aan een goede bedrijfsvoering gestalte te geven.

 Thermische verwijdering van organochloorverbindingen uit grond; T. Baggerman, J.G. van den Enden, L. de Galan, E.W.B. de Leer; Staatsuitgeverij, Postbus 20014, NL-2500 EA 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/78 99 11; 1988; 79 blz., gelijmd; 16 gulden, giro 751 met vermelding van ISBN 90-12-05793-0.

In deze brochure wordt het onderzoek beschreven naar de procesparameters, die de milieuhygiënisch verantwoorde thermische verwijdering van organochloorverbindingen uit de bodem bepalen.

Gritstralen, een afvalprobleem; Jan Prins; Rijksuniversiteit Groningen, Chemiewinkel, Nijenborgh 16, NL-9747 AG Groningen, tel. 00/31/50/63 41 32; 1987; 21 blz., gelijmd; 5 gulden, rek. nr. 45 76 25 147.

Monografie over het afvalprobleem i.v.m. het schoonmaken en schrapen van oude verf d.m.v. gritstralen.

Bestrijdingsmiddelen-fabeltjesboek; Kees Beart; Stichting Natuurverrijking, Opperduit 362, NL-2941 AR Lekkerkerk, tel. 00/31/1805/3053; 1987; 111 blz.; genaaid; 9,5 gulden.

De fabrikanten van bestrijdingsmiddelen sturen tientallen fabels de wereld in m.b.t. de noodzakelijkheid, de ongevaarlijkheid voor de mens, het gekontroleerd gebruik, de betrouwbaarheid enz. van hun produkten. Dit brochure'tje behandelt niet minder dan 29 fabeltjes.

In aktie voor het milieu; Peter Korrel; Boom, Meppel; verspreid door Denis & Co, Sterckshoflei 28-30, 2100 Antwerpen, tel. 03/321 32 99; 1987; 160 blz., genaaid; 570 fr., boekhandel.

Je zit met een milieuprobleem in de buurt. Gauw merk je dat je een aktie op poten moet zetten. Hoe doe je dat? Hoe benader je de boosdoener? Kun je van de overheid iets verwachten? Alhoewel het boekje op Nederlandse toestanden is ingesteld bevat het een schat aan praktische raadgevingen inzake organisatie van het aktievoeren.

Omgevingslawaai, slaap en gezondheid; Distributiecentrum voor Overheidspublikaties, Postbus 20014, NL-2500 EA 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/70 95 27; 1988; 196 blz., gelijmd; 32,5 gulden, rek. nr. 751 onder vermelding van ISBN 90-346-1498-0.

Uit deze studie blijkt o.m. dat slaapverstoring heel wat meer betekent dan wakker worden van geluid. De aanleiding van dit opzet was het uitbreiden van de nachtvluchten op het vliegveld van Zuid-Limburg, dat ook in Vlaanderen grote vragen oproept.

Provinciale inventarisatie akties tankslag; F.E. Boeren & J.H.M. Struijk; Distributiecentrum voor Overheidspublikaties, Postbus 20014, NL-2500 EA 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/70 95 27; 1988; 118 blz., gelijmd; 20 gulden, postgiro 751 onder vermelding van ISBN 90-12-05797-3.

"Aktie tankslag" is in Nederland een aktie die er op gericht is oude brandstoftanks voor huisbrandolie op te sporen en de restant inhoud op milieuvriendelijke wijze te verwijderen.

Groene wegen gids; Test-aankoop, Hollandstraat 13, 1060 Brussel, tel. 02/536 64 50; 1987; 416 blz., gebonden; 1860 fr., boekhandel.

Deze gids begeleidt u doorheen Vlaanderen en Wallonië naar de mooie, bezienswaardige hoekjes en gebieden benevens de monumenten, recreatiedomeinen en -mogelijkheden allerwege.

(G)een vuiltje aan de lucht?; G. Kreitz; Milieudienst Beerse, Bisschopsaan 56, 2340 Beerse, tel. 014/61 19 71 toestel 37; 1987; 108 blz., kaarten, gelijmd; 250 fr.

Wegens het groot aantal milieuproblemen in de gemeente Beerse werd door de milieudienst een algemene milieukaart opgesteld en de wrange werkelijkheid aan het verantwoordelijk beleid voorgesteld.

 Reiskosten en fiscale vrijstellingen in verkeer en vervoer; H.F. Meerens; Distributiecentrum Overheidspublikaties, Postbus 20014, NL-2500 EA 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/70 95 27; 1988; 65 blz., gelijmd; 15 gulden, giro 751 onder vermelding van ISBN 90-346-1500-6.

Het privé-autoverkeer naast het openbaar vervoer leidt tot een groot aantal onevenwichten. Het systeem van fiscale vrijstelling van reiskostenvergoedingen heeft ernstige structurele gevolgen gehad in Nederland, zodanig dat dit rapport aantoonst, hoe het niet moet.

Handleiding milieu-effektrapportage; Koninklijke Vermande, Postbus 20, NL-8200 AA Lelystad, tel. 00/31/3200/22944; 1987; 334 blz., genaaid; 89 gulden, boekhandel.

Hoe het Nederlands ministerie van VROM het MER ziet, wordt in dit boek uit elkaar gedaan. Het is bestemd voor initiatiefnemers, het bevoegd gezag en de wettelijke adviseurs. Uiteraard levert het goede elementen voor de discussie in België.

Kind en natuur; Gerard Hettinga; Deventer, Van Loghum Slaterus; verspreid door M&L Santvoortbeeklaan 21-23, 2100 Deurne, tel. 03/324 78 90; 1987; 181 blz.; ill., genaaid; 550 fr. boekhandel.

De "mentaliteitsverandering", waarvan zoveel sprake, moet beginnen bij de jeugd. Maar hoe begin je er aan. Hoe leg je als leraar en jeugdbegeleider aan kinderen uit wat "natuur" is? Hoe ga je op verkenning uit? Wat zijn waardevolle landschappen en wat is het stenen stadslandschap waard? Methodiek, gepaard aan verwerven van kennis en hoe dat het voordeligst gebeurt maken van dit boek en overtuigende gids voor ieder die met de jeugd bezig is.

Elseviers gids van de Europese vogels; Herman Heinzl, Richard Fitter, John Parslow; verspreid door: Standaard, Belgiëlei 147 a, 2018 Antwerpen, tel. 03/239 59 00; 1987; 324 blz., ill. gebonden; 765 fr., boekhandel.

De welbekende vogelgids beleeft zijn zevende druk. Hoewel van oorsprong "Engels", staan de vertalers en grote vogelkenners Jaap Paapken en Henk J. Lichtenberg in voor een uitmuntende kwaliteit.

Waarom je geen vlees nodig hebt; Peter Cox, Bzztôh, 's-Gravenhage; verspreid door Contact, Elsbos 33, 2520 Edegem, tel. 03/457 20 24; 1987; 233 blz., gelijmd; 490 fr., boekhandel.

Een opzienbarend boek met harde feiten over vlees en wat er in zit en over de relatie vlees en uw gezondheid. Niet zomaar een boek van nog-een-vegetariër.

Fietser erger je niet; Fietsoverleg Antwerpen, Van Peltstraat 16, 2018 Antwerpen, tel. 03/238 62 08; 1988; 82 blz., geniet; 120 fr., rek. nr. 001-1395782-28.

Verbijsterende neerslag van een doorgedreven onderzoek naar knelpunten, waarmee fietsers in Antwerpen dagelijks te maken te krijgen.

Problematiek van de kangoeroefamilie en betrokkenheid EG; Bart Romijn; Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren, Postbus 85980, NL-2508 CR 's-Gravenhage, tel. 00/31/70/423 423; 1986; 30 blz., geniet; 8,5 gulden, giro 25 685.

Een volledig rapport waarin landbouw, economie en jacht t.o.v. de kangoeroes worden belicht en een aantal beschermende maatregelen worden geformuleerd om de kangoeroe-families van de ondergang te redden.

Als de schepping zucht; Tini Brugge; De Nederlandse Boekhandel, Kapelsestraat 222, 2080 Kapellen, tel. 03/664 53 20; 1987; 148 p., gelijmd; 395 fr., boekhandel.

Verkenning van een technoloog, een cultuur-anthropoloog, een socioloog, een filosoof en een theoloog over de relatie tussen mens, milieu en spiritualiteit.

Een waardevolle balans om onze houding t.o.v. de aarde te herzien.

GV

De in deze rubriek opgenomen publikaties zijn, tenzij vermeld, niet verkrijgbaar bij de Bond Beter Leefmilieu. Ze kunnen wel geraadpleegd worden in onze milieubibliotheek (Luxemburgstraat 20, 1040 Brussel, tel. 02/514 06 38), geopend tijdens de kantooruren. Gelieve dus te bestellen via de betreffende uitgeverij of de boekhandel: adres, telefoonnummer, prijs en eventueel rekeningnummer worden telkens aangeduid. Steeds de titel van het gewenste boek vermelden, indien men via een rekeningnummer bestelt!

De goedkoopste manier om een boek in het buitenland te bestellen is per internationale postwissel. Formulieren hiervoor zijn in de postkantoren verkrijgbaar.

Enkel de boeken met het recyclage-emblempje werden gedrukt op kringlooppapier.

P-U-Z-Z-E-L-E-N

BOEKENPAKKET TE WINNEN

Met behulp van de hieronder gegeven lettergrepen kunnen 21 woorden gevormd worden. Naast de omschrijving is ook het aantal letters gegeven. Bij een juiste oplossing vormen de letters van de eerste en de vijfde vertikale rij vijf begrippen die in een artikel in deze Milieurama aan bod komen. De oplossingen dienen ons voor 1 juni te bereiken op volgend adres: Milieurama Puzzelen, Luxemburgstraat 20, 1040 Brussel. U hoeft ons enkel de vijf begrippen te laten weten. De winnaar en de juiste oplossing worden bekend gemaakt in de Milieurama van juli/augustus.

Lettergrepen: AD/AR/BAK/BOOM/DA/DI/DIE/EI/EK/GAN/GAS/GE/GE/GEN/GREEN/HAAR/IE/IN/IN/KAAL/KAP/KRIM/KUM/KUNST/LAAT/LIE/MEET/ MOND/MU/NAAR/NE/NET/NI/O/OOG/PA/PAN/PE/PEN/PING/RA/REU/RIE/ROG/SE/SEL/SPEK/STER/STOF/TA/TAST/TE/TEUR/THION/TIE/TIEF/UIT/VUUR/IJ/ZEN/ZER.

1. Plastiek	
2. Toevoegingsmiddel	
3. Motorbrandstof	
4. Netwerk van meetposten	
5. Olm	
6. Luchtvervuilingsbron	
7. Genetische afwijking	
8. E 605	
9. Controleur	
10. Koudvuur	
11. Paardebit	
12. Kraaiachtige vogel	
13. Lamprei, prik	
14. Dierlijk tastzintuig	
15. Perevuur	
16. Verkleinen	
17. Bezitter	
18. WWF-embleem	
19. Ontbossing	
20. Graangewas	
21. Giftig element	

Oplossing van het maart-nummer: 1. Pyjama; 2. Ontredderd; 3. Lesse; 4. Ytterbium; 5. Edelmarter; 6. Tentakel; 7. Hagel; 8. Yperiet; 9. Lachgas; 10. Eindelijk; 11. Elervrucht; 12. Nikkel; 13. Favoriet; 14. Lastpost; 15. Eenparig; 16. Spreken; 17. Griekenland; 18. Lijfeigene; 19. Athene; 20. Spiegel.

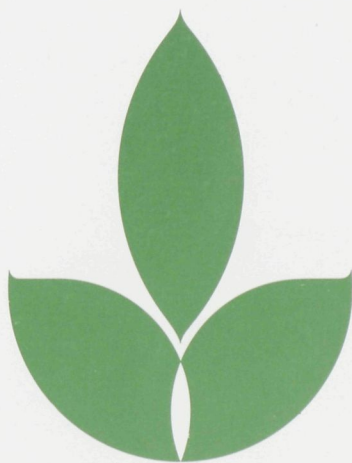
De drie te zoeken begrippen: polyethyleenfles, glas, meermalige verpakking.

Uit de juiste oplossing werd Philip Tanghe uit Oostende als winnaar geloot. Hij zal eerstdaags een boekenpakket ontvangen.

Dirk Serneels

Erratum : In het aprilnummer van Milieurama is een fout geslopen (die nochtans handig zou zijn om in één klap een goed milieufonds te creëren). Op blz. 25 onderaan staat nl. in verband met de milieutaks : "98 fr. per l. bier". Dit moet natuurlijk zijn "9 BF per Hl bier".

AARDGAS

Milieuvriendelijk

KALENDER

Nog tot 31 mei en telkens op woensdag organiseert het Oost West Centrum een cursus "landbouw en voedselproductie"; inl. Consciencestraat 44, 2018 Antwerpen, tel. 03/230 13 82. Dezelfde vereniging biedt voor de zomermaanden ook zomervakanties aan met gastronomische natuurvoedingskeuken en cursussen i.v.m. natuurlijke leef- en eetwijzen.

Van 9 tot 11 mei organiseert de IFLA (Internationale federatie van landschapsarchitekten) een **konferentie** "changing agriculture, changing landscape" in het kongrescentrum "De Doelen", Kruisplein 2 in Rotterdam, inlichtingen VVV Congres office/IFLA conference, Stadhuisplein 19, 3012 AR Rotterdam/Nederland.

Op zaterdag 21 mei organiseert Cactus om 14h30 een **studienamiddag** over de problematiek van de bezoeken van militaire vaartuigen met kernwapens aan boord. Dit in centrum 'De Balsemboom', Ganzestraat 33 Brugge. Inlichtingen bij Cactus, St.-Amandsstraat 13, 8000 Brugge (tel: 050-33.20.14).

Op vrijdag 27 mei wijdt de Belgische Vereniging voor Milieurecht een **studienamiddag** aan "wetgeving op de stedenbouw en ruimtelijke ordening en milieurecht"; inl. Seminarie voor Burgerlijk en Vergelijkend Recht, Universiteitstraat 4, 9000 Gent.

Vanaf zaterdag 28 mei begint de **basiskursus leefmilieu** "natuur en milieubehoud, ook uw zorg!", een reeks van 5 zaterdagvoormiddagen, in het vormingscentrum Den Hulst, Hulst 16, 3288 Testelt; inl. Brabantse Volkshogeschool, Liedtstraat 27-29, 1210 Brussel, tel. 02/242 88 46.

Een Oostvlaamse infobeurs over **gemeenteverkiezingen** vindt plaats op zaterdag 4 juni van 10 tot 16 uur. Inlichtingen bij de Oostvlaamse Volkshogeschool: 091-24.22.65 (Jo Van Assche).

Op 8 en 9 juni wordt aan de VUB een 8ste internationaal seminarie georganiseerd met als onderwerp "Het beheer van afvalstoffen", inl. Prof. Buekens, VUB, Dienst Chemische Ingenieurstechniek en Industriële Scheikunde, Pleinlaan 2, 1050 Brussel, tel. 02/641 32 50.

Op zaterdag 18 juni 1988 organiseert Natuurreservaten vzw een studiedag "Natuur voor de toekomst? - Toekomst voor de natuur!" in de grote aula van de universitaire instelling Antwerpen; inl. K. Elisabethlaan 57, 9000 Gent, Tel; 091/22 75 41, Els Bijmens.

Op 17 en 24 september, 1, 8 en 15 oktober loopt de ABC-kursus "natuur-in-zicht" in de Feestzaal van de Paters van Scheut, Klein Bijgaardenstraat 27 te Sint Pieters-Leeuw; inl. Chris Rammant, Kasteelstraat 34, 1600 Sint Pieters-Leeuw, tel. 02/377 14 48.

Op 23, 24, 25 september houdt de vzw De Boog een Europees Festival "The world we choose" (over de menselijke waarden en de kwaliteit van het leven) in het tentoonstellingspark van Brussel; inl. De Boog, Steenweg op Waterloo 4, 1640 Sint Genesius Rode, tel. 02/358 45 51.

ILLUSTRATIES & FOTO'S :
Voorpagina: Dominique Van Ackeren; blz. 3, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 16, 18, 25, 29, 30, 31.
Milieutips blz. 4, 14 : Staatssekretariaat voor Energie

Foto's: blz. 8 Geert Van den Broeck; blz. 12 Frans Geys; blz. 20 Ward Dossche; blz. 22 Consensus; blz. 27, 33 Archief Milieurama.

MILIEURAMA IS HET MAANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU

- ▶ **REDAKTIE EN ADMINISTRATIE:**
Luxemburgstraat 20
1040 Brussel
tel. 02/514 05 00.
- ▶ **JAARABONNEMENT:**
400 fr. te storten op rek.nr.
001-1475409-18 van de Bond
Beter Leefmilieu v.z.w.
Steunabonnement: 1000 fr.
Buitenland: 550 fr.
Los nummer: 50 fr.
- ▶ **HOOFDREDAKTEUR:**
Dirk Van Melkebeke
- ▶ **REDAKTIESEKRETARIS & EINDREDAKTEUR:**
Geert Van den Broeck
- ▶ **MEDEWERKERS:**
Frans Geys
Luc Goeteyn
Lieve Grauls
Ann Kenis
Bea Lootens
Dirk Rumes
Dirk Serneels
Susy Spruyt
Dominique Van Ackeren
Jenny Van Baelen
Geert Van den Broeck
Peter Vanhoutte
Luc Vrijdaghs
- ▶ **LAY-OUT:**
Dominique Van Ackeren
- ▶ **TIKWERK:**
Bea Lootens
- ▶ **VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:**
Dirk Van Melkebeke
- ▶ **COPYRIGHT:**
Overname van artikels wordt
aanbevolen, mits schriftelijke
toelating en bronvermelding.

UITERAARD IS OOK DEZE
MILIEURAMA OP KRING-
LOOPPAPIER GEDRUKT